

ОЛЕКСАНДЕР ПАНЕЙКО

УКРАЇНСЬКА
СТЕНОГРАФІЯ

МЮНХЕН 1947

НАКЛАДОМ ЯРОСЛАВА РОМАНИШИНОВО

ВСТУП

Що таке стенографія і яка її основа

Стенографія¹ — це письмо, що дає нам спромогу записати живе слово, висказане з найбільшою навіть швидкістю. Для тієї мети користується стенографія якнайпростішими знаками, які можна дуже швидко (звичайно одним рухом руки) написати й дуже легко получить один з одним. Ці знаки — це, здебільшого, частинки букв звичайного письма, дібрані, крім того, так, що подібним звукам відповідають подібні знаки; що частіший звук у мові, то легший, простіший знак у письмі.

Хоча стенографія як звукове письмо, якого основою є азбука, спирається на тих самих принципах, що й звичайне письмо (з букв творимо склади, із складів слова), проте, вживає вона ще деяких окремих способів, що дають їй спромогу добути відповідну швидкість; і так:

1) кожен стенографічний букву можна написати одним рухом руки;

2) кілька знаків-букв можна получить в один знак;

3) голосних, здебільшого, не зазначаємо азбучними знаками, як у звичайному письмі, тільки символічно деякими змінами у вигляді передущих знаків;

4) на слова, що часто повторяються, вживає стенографія постійних скорочень, т. зв. значків, зазначаючи ціле слово якоюсь його частиною; також приростки, наростки й закінчення зазначаємо, здебільшого, скороченими знаками.

* * *

Стенографію ділять звичайно на дві частини:

I. Користуючись способами, що їх подає перша частина, можемо записати 120 — 160 складів у минуті, значить, стільки, скільки треба нам для щоденного вжитку, напр., як записуємо власні думки, лекції у школах, диктати в бюрох, кореспонденції тощо; це — **записна стенографія**.

¹ грецьке слово, дослівно: тіснопис; інші, рідше вживані назви: *тахіграфія* = швидкопис, *брахіграфія* = короткопис, *фонографія* = звукопис; в чеській мові: *těsnopis*; у німецькій: *Engschrift*, *Schnellschrift*, *Kurzschrift*.

II. Вживаючи логічних скорочень слів у реченні, з якими знайомить нас друга частина стенографії, ми можемо записати й найшвидше висказане слово; цими скороченнями користуємося тоді, як записуємо дискусії, промови і т. ін., тому й називається ця стенографія — **промовницька**.

Українська стенографія ґрунтується на німецькій системі Франца Габельсберґера (1789—1849), яку пристосовано теж до інших європейських мов.

Правопис

Стенографічний правопис де в чому різниться від правопису у звичайному письмі:

1) стенографія не знає різниці між малими і великими буквами;

2) на деякі букви є в стенографії два знаки: одного вживаємо на початку слова, другого в середині і на кінці;

3) в азбуці нема окремих знаків на **я, ю**; їх звичайно зазначаємо, як **йа, ъа, йу, ъу**: *йа*блукo, мiсьаць, йунак, зeм'ьу; після шипучих приголосних, замість **я**, пишемо **а**: збiжжeя = збiжжeа, обличчя = обличча;

4) **тс** зазначаємо знаком **ц**: багaтствo = багaцтвo, свiтськiй = свiцькiй;

5) замість **жч**, пишемо **ц**: блицькiй = блищiй;

6) **сь** і **ць** у наростках **-ськiй, -цькiй** зазначаємо твердими **с, ц**: укрaїнс(ь)кiй, нiмeц(ь)кiй; замість **-зькiй**, пишемо **ськiй**: фрaнцузькiй = фрaнцуськiй;

7) з подвоєних приголосних один завжди пропускаємо (*бажання* = бажаня, *ніччю* = нічю), хібащо він належить до приростка (*од-дав*);

8) частки **ж(е), б(и)** пишемо завжди вкупі із словом: чoмy_ж, рoбив_би;

9) розділки не зазначаємо: *де-не-де* = дeнeдe;

10) не зазначаємо теж апострофа: з'їзд, п'ять = зїзд, п'ять;

11) **й**, яке в звичайному письмі пишемо, щоб у вимові виминути роззів (*вона йде, батько й син*), в стенографії зазначаємо завжди знаком **і**;

12) з розділових знаків уживаємо тільки крапки (яку зазначаємо малою рисою), рідше коми;

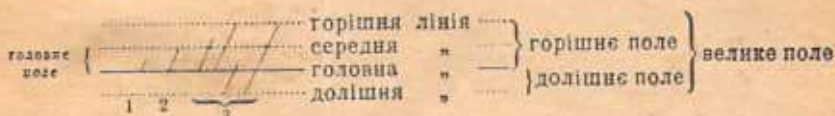
13) переносити слова з рядка в рядок ніяк не можна.

ЗАПИСНА СТЕНОГРАФІЯ

§ 1. Стенографічні знаки

Слова з голосними е, и

Лінійтура в стенографічному письмі така сама, як у звичайному письмі:

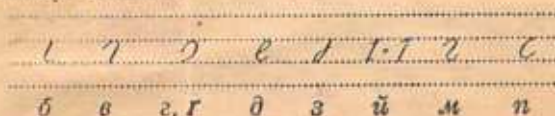
Всі знаки спираються, як у звичайному письмі, на головній лінії. Вони можуть займати: 1. половину головного поля (малі знаки), 2. ціле головне поле (звичайні знаки), 3. горішнє поле, долішнє поле, велике поле або й можуть виходити трохи поза середню лінію (великі знаки).

В початках науки пишемо тільки на лініях, і то пером. Писати олівцем, а далі — без ліній можемо аж тоді, коли добудемо деяку вправу в писанні.

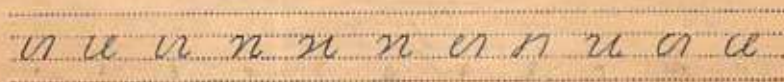
Всі приклади, подані в книжці, переписуємо дуже докладно (каліграфічно!), і то кілька разів, так довго, аж даве слово не напишемо без надуми; при тому пишемо спокійно, поволі, — швидкість прийде згодом.

Перш ніж приступимо до нового матеріалу, мусимо докладно й основно проробити попередній матеріал!

1. Звичайні знаки:

Коли два такі знаки получимо рисою, більш-менш такою, якою лучимо букви в звичайному письмі, тоді між ними читаємо голосний е:

Це значить: бев, бед, бем, вем, геб, гем, дев, зев меб пев, пед.

Такою ж рисою зазначаємо *e* на початку і на кінці слів:

e e e e e e e e e e e e e e e e

Це значить: еб, ед, ез, еп, ев, ем, ег; бе, де, ме, зе, ве, ге.

2. Коли два знаки получимо рисою довшою, ніж гол. *e*, тоді читаємо голосний *и*:

и и и и и и и и и и и и и и и и

Це значить: бив, бид, бим, гиб, диб, мив, зив, пим, пив.

2. Малі знаки:

л л л л л л л л л л л л л л л л
н н н н н н н н н н н н н н н н
р р р р р р р р р р р р р р р р
с с с с с с с с с с с с с с с с

З трьох знаків на приголосний *л* першого вживаємо на початку слів, другого в середині, третього на кінці; так само *н*: 1. на початку, 2. в середині, 3. і 4. на кінці слів.

3.

л л л л л л л л л л л л л л л л
н н н н н н н н н н н н н н н н
р р р р р р р р р р р р р р р р
с с с с с с с с с с с с с с с с

3. Великі знаки:

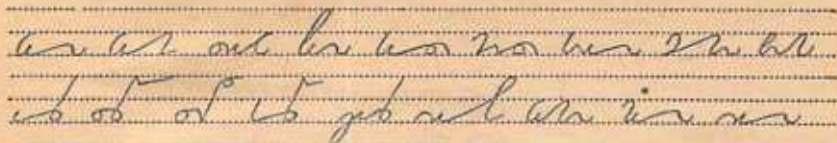
т т т т т т т т т т т т т т т т
ф ф ф ф ф ф ф ф ф ф ф ф ф ф ф ф
ц ц ц ц ц ц ц ц ц ц ц ц ц ц ц ц

т і *ф* можна писати (залежно від їх місця в слові) вниз (↓) або вгору (↑). З двох знаків на *ц* першого вживаємо на початку слів, другого в середині і на кінці; так само *ть*: 1. в кінці слів, 2. на початку і в середині.

т т т т т т т т т т т т т т т т
ф ф ф ф ф ф ф ф ф ф ф ф ф ф ф ф
ц ц ц ц ц ц ц ц ц ц ц ц ц ц ц ц

Коли два знаки получимо коротшою рисою, ніж при *ε*. 4.
 тоді між ними не читаємо ніякого голосного (група приго-
 лосних):

тн: мен: *тн*: мн, *бд*: дек: *бд*: дк, *сн*: сен: *сн*: см

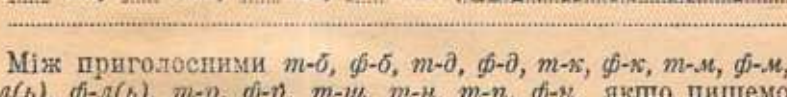
Перед приголосними *т* і *ц* можна *ε* пропустити. 5.
 Голосний *и* зливається з наступним *т*, *ц* і *х* в один
 знак:

т и, *ц* и, *х* и:

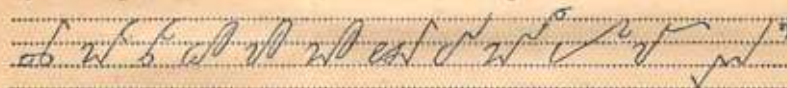

В сумнівних випадках можна *ε* дописати окремо з лівого 6.
 боку знаку *т*. Завжди дописуємо таке *ε* в складах *-ете*,
-ети (з обох боків *т*) і *-те*, *-ти* (з правого боку):

ε-ет, *ε*-ете, *ε*-те, *ε*-ти:

Між приголосними *т-б*, *ф-б*, *т-д*, *ф-д*, *т-к*, *ф-к*, *т-м*, *ф-м*, 7.
т-л(ь), *ф-л(ь)*, *т-р*, *ф-р*, *т-ш*, *т-н*, *ф-н*, якщо пишемо
т і *ф* догори, голосних *ε*, *и* не зазначаємо:

М'які приголосні. Знаку м'якшення в стенографічному 8.
 письмі нема. М'якість приголосних зазначаємо побільшен-
 ням знаків на тверді приголосні; на приголосні *ль* і *ть*
ε окремі знаки. В зв'язку з тим зазначаємо теж гол. *ε*
 в складах *зе*, *не*, *се*, *те* (*зье*, *нье*, *сье*, *тье*):

ε: н: *нь*, *ε*: сь, *ε*: ць, *ε*: зь, *ε*: дь, *ε*: ль, *ε*: ть

¹⁾ Якщо доведеться писати два великі знаки в одному напрямі,
 треба обидва трохи скоротити.

²⁾ = референт; перед *ф* пишемо малі і звичайні знаки при доліш-
 ній лівій,

а е и е і і о у

Голосні звуки:

а е и е і і о у

З трьох знаків на гол. а вживаємо: 1. на початку і в середині слів, 2. на кінці слів, 3. тільки як сполучник; так само і: 1. на початку слів, 2. на кінці.

9. Знаком на гол. і зазначаємо теж й на кінці слів:

и и и и и и и и

Стенографічні знаки в алфавітному порядку:

а, б, в, г, д, е, ж, з, и, і, ї, ю, я,
к, л, м, н, о, п,
р, с, т, у, ф,
х, ц, ч, ш, щ.

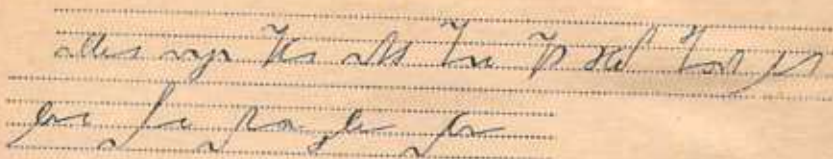
§ 2. Як зазначаємо голосні

Алфавітними знаками зазначаємо голосні звуки доволі рідко. Коли нам доведеться зазначити голосний звук після приголосного, тоді звичайно знак на голосний пропускаємо зовсім, а зате змінюємо вигляд передуючого приголосного, полишаючи на ньому якийсь знак (символ), що каже нам читати той чи той приголосний (символічне зазначування голосних). Так зазначаємо звичайно голосні а, у після всіх приголосних і гол. і після приголосних б, в, м, р.

10. Голосний а після приголосного зазначаємо так, що знак на передуючий приголосний погрублюємо (натискаємо). Погрублений знак лучимо з наступним так само, як при гол. е, тобто рисою:

14. Приростки: \overline{ne} = не, \overline{za} = за, \overline{na} = на, \overline{v} = в

Перед знаками m і $ч$ пишемо всі приростки при горішній лінії, перед приростком v на долішній.

Прийменник v зазначаємо таким самим знаком, що й приросток v , при чому пишемо його завжди вкупі з наступним словом. Так само вкупі з дієсловом пишемо частку ne :

15. Наростки й закінчення¹⁾: \overline{ti} = -ти, -и (неозначена

форма): \overline{v} = в, \overline{na} = на, \overline{za} = за, \overline{ne} = не

в 2. ос. множини та в іменниках -ти, -и пишемо ціле:

\overline{ti} = ти, \overline{vi} = ви, \overline{ni} = ні, \overline{chi} = чі, \overline{shi} = ші, \overline{zhi} = жі, \overline{zhi} = жі, \overline{zhi} = жі

безпосередньо: \overline{v} = в, \overline{na} = на, \overline{za} = за, \overline{ne} = не

Значки²⁾: \overline{na} = нас, \overline{ya} = як, \overline{ra} = раз, \overline{na} = нераз, \overline{se} = серед,

\overline{ch} = через, \overline{te} = тебе, \overline{vin} = він, \overline{vona} = вона, \overline{vse} = все, \overline{me} = те, \overline{ta} = та,

\overline{tr} = треба, \overline{ch} = хоч, \overline{ch} = хочеш, \overline{ne} = не хочеш, \overline{v} = вже

¹⁾ Між наростками й закінченнями будемо подавати не тільки справжні наростки й закінчення, але й характеристичніші кінцеві склади, на які стенографія вживає постійних скорочень. Здебільшого, будуть це наростки чи закінчення з останнім приголосним пня (основи).

²⁾ До значкових пнів (основ) додаємо закінчення, як при звичайних словах. Значків треба добре вивчитися напам'ять!

Читай¹⁾: *Велика вода в долині річки
 з шумом і шумом. Там вода в долині,
 з шумом і шумом. Там вода в долині,
 з шумом і шумом. Там вода в долині,
 з шумом і шумом. Там вода в долині,
 з шумом і шумом. Там вода в долині,
 з шумом і шумом. Там вода в долині.*

Пиши²⁾: *Хочеш мати, треба дбати. Мала дит(и)на все
 не винна. Шуміли листки дерев. Внизу шуміла річка. Ми-
 нув рік, та сина немає. Василь біг через міст. Нема в мене
 сили. Там, за деревами, тече річка. Весна все нам мила.
 Плащ висить на гачку.*

§ 3. Групи приголосних

Найлегший спосіб зазначувати групи приголосних пізнали ми в § 1. (4.): два знаки писали ми тісно один побіч одного, сполучаючи їх короткою рискою (коротшою, ніж при е). Одначе найчастіше лучимо два знаки без риски, виписуючи один знак на другому або сполучаючи два знаки в один. Часом теж уживаємо для зазначення одного приголосного знаку, який сам про себе нічого не значить.

1. Один знак пишемо на другому:

16

*л̣ рб, л̣ рп, ґ̣ рть, ґ̣ рать; ґ̣ вл, ґ̣ гл, ґ̣ гль;
 ґ̣ гр, гр, ґ̣ хр; ґ̣ гер, ґ̣ гар, ґ̣ хер, ґ̣ хар:*

¹⁾ Вправи до читання треба кілька разів переписувати (цілими реченнями!), так щоб можна кожне слово написати без надуми. Найкраще писати за диктатом.

²⁾ Слова, друковані курсивом, — це значки, паростки або приростки. Слова, сполучені знаком *̣*, треба писати вкупі. Букви в дужках () пропускаємо.

Handwritten practice lines for the letter 'д' (d) in various positions and combinations.

д: др, д: пр, д: тр, д: фр, д: кр:

Handwritten practice lines for the letter 'д' in various combinations and positions.

д: рт, д: рф, д: рж; д: рв, д: рс, д: рз,
д: рм, д: рх:

Handwritten practice lines for the letter 'д' in various combinations and positions.

д: см, д: фм, д: см, д: мм, д: км, д: мч:

Handwritten practice lines for the letter 'д' in various combinations and positions.

3. Окремого знаку вживаємо на групу др та на приго- 18
лосний в у групах др, дрв, др, др, др (т. зв. ключка) та
в групах др, др, др (пор. приросток в):

д: др, д: др, д: др, д: др, д: др; д: др,
д: др, д: др, д: др

Handwritten practice lines for the letter 'д' in various combinations and positions.

те перу чур і ал - і ні і сар і а - і ал
уф. б. - і ал

П. Заснули верби, і віт(е)р задрімав. Впав стрілець на траву. Дивись на те гарне деревце. Над нами висить темна хмара. Лис загриз курку. Під дверми лежить грізний пес. Христ(и)на несла сестрам харч. Перси напали на греків. Бери масть і масти. Це гарна карт(и)на. Неслава впала на Степана. Павлик відважна дит(и)на. Плили хмари, як перлини. Мучить нас страшна карт(и)на. Максим шкандибав ст(е)пами й (=і) селами. Це деревце тверде. Перед нами гарна карт(и)на.

§ 4. Приросток і прийменник з

Приголосний з у групах, в яких він виступав як перший звук, передовсім там, де він є приростком, зазначуємо трьома способами:

1. \dot{z} зв, \dot{z} зг, \dot{z} зм, \dot{z} зн¹⁾, \dot{z} зш; 2. \dot{z} зб, 21.

\dot{z} збр, \dot{z} зд, \dot{z} зс; 3. \dot{z} зл¹⁾, \dot{z} зль, \dot{z} зр:

1. \dot{z} зп \dot{z} зк \dot{z} зл \dot{z} зм \dot{z} зн \dot{z} зш \dot{z} зб
 \dot{z} збр \dot{z} зд \dot{z} зс \dot{z} зл \dot{z} зль \dot{z} зр

2. \dot{z} зп \dot{z} зк \dot{z} зл \dot{z} зм \dot{z} зн \dot{z} зш \dot{z} зб
 \dot{z} збр \dot{z} зд \dot{z} зс \dot{z} зл \dot{z} зль \dot{z} зр

3. \dot{z} зп \dot{z} зк \dot{z} зл \dot{z} зм \dot{z} зн \dot{z} зш \dot{z} зб
 \dot{z} збр \dot{z} зд \dot{z} зс \dot{z} зл \dot{z} зль \dot{z} зр

В середині слів перше з переходить у звичайне с, друге 22. з у відвернене с, третє з залишається незмінене:

1. \dot{z} зп \dot{z} зк \dot{z} зл \dot{z} зм \dot{z} зн \dot{z} зш \dot{z} зб
 \dot{z} збр \dot{z} зд \dot{z} зс \dot{z} зл \dot{z} зль \dot{z} зр

¹⁾ зп, зл тільки там, де з є приростком або прийменником; в інших випадках пишемо їх, як звичайну групу (див. 16.).

²⁾ = відізуєсь, відізувалась.

Його з наступним складом звичайним способом: ~~м м л л л~~

~~м м л л л л л л л л л л~~; пере, при із знаками б, з, о,

р, к, л, ль, и, ш лучимо, як звичайні склади, або пишемо окремо; з іншими знаками лучимо їх так, як групи приго-

лосних з р (пор. 17.): ~~л л л м м м л л л л л~~

~~л л л м м л л б б б б б б б б б б~~

~~л л л м м л л з з з з з з з з з з~~

~~л л л м л л б б б з з б б б б б б б б~~

~~л л л м м л л з з з з з з з з з з~~

Значен: ~~л~~ великий, ~~л~~ велика, ~~л~~ невелика,

~~л~~ велику, ~~л~~ багато(ий), ~~л~~ лиш(е), ~~л~~ були,

~~л~~ вони, ~~л~~ замість, ~~л~~ досить, ~~л~~ часто.

Ч. ~~л л л л л л л л л л л л л л~~

~~л л л л л л л л л л л л л л~~

~~л л л л л л л л л л л л л л~~

~~л л л л л л л л л л л л л л~~

~~л л л л л л л л л л л л л л~~

~~л л л л л л л л л л л л л л~~

~~л л л л л л л л л л л л л л~~

~~л л л л л л л л л л л л л л~~

~~л л л л л л л л л л л л л л~~

~~л л л л л л л л л л л л л л~~

¹⁾ о = сі: візьми.

²⁾ жч = щ (ближче), див. Правонис, 5.

Вона не здужала
жме кричати. Віт(е)р вдарив у вікна та збудив нас. Знагла
ми вчули страшний крик. З вікна впали занавіси. Вік
стрибав з каменя на камінь. Зелена пахуча трава вибива-
лась з-під (=зпід) тину. З річки вистрибула велика жаба.
Брат збив велику шибу над дверми. Гамір звірини перери-
вав тишу. З річки виринули русалки. Через нашу луку
переплыває невелика річка. Ти мав переписати задачу з ма-
т(е)мат(и)кв. Бу(х)гальт(е)р перевірів рахунки.

§ 5. Голосні а, я

Голосний а зазначаємо:

а) символічно — після приголосних погрубленням передущого знаку (див. 10.);

28. б) азбучним знаком:

1) на початку слів, напр., Америка,

2) після голосних, напр., театр,

3) на кінці слів після т↑, ф↑, напр., мета, альфа;

в) перед л(ь) на початку слів зазначаємо а малою ринскою:

1.

3.

29. Після т↑ і ф↑ у середині слів а пропускаємо (пор. 5.); в кінцевих складах тає(мо) треба а зазначити:

30. Голосний я зазначаємо:

а) на початку слів погрубленням знаку й (я = йа),

б) після приголосних зм'якшенням і погрубленням приголосного (я = ъа, ся = сьа, ня = ньа і т. д.),

в) після приголосних б, в, м, р погрубленням складів би, ві, мі, рі; склад п'я погрубленням збільшеного п;

г) після голосних і після приголосних **ж, ч, ш** зна-
ком на **а**:

а) *жа жа жа жа жа*

б) *ча ча ча ча ча ча ча ча ча ча ча*
ча ча ча ча ча ча ча ча ча ча ча
ша ша ша ша ша ша ша ша ша ша ша

в) *жа жа жа жа жа жа жа жа жа жа жа*
ча ча ча ча ча ча ча ча ча ча ча
ша ша ша ша ша ша ша ша ша ша ша

г) *жа жа жа жа жа жа жа жа жа жа жа*
ча ча ча ча ча ча ча ча ча ча ча
ша ша ша ша ша ша ша ша ша ша ша

З перед **а, я**: *жа жа жа жа жа жа жа жа жа жа жа* 31

Наростки й закінчення: **о**-ється, **у**-ється: *жа жа жа жа жа жа жа жа жа жа жа* 32

жа жа жа жа жа жа жа жа жа жа жа
ча ча ча ча ча ча ча ча ча ча ча
ша ша ша ша ша ша ша ша ша ша ша

Значки: *жа* ще, *жа* ще раз, *жа* зараз, *е* дуже,
е байдуже, *я* якби, *я* то, *я* якби то, *а* так,
такий такий, *им*, *все таки*, *о* вся, *до* до-
брим, *хочеться*, *котрий*, -а, -е, -им.

Ч. *ча ча ча ча ча ча ча ча ча ча ча*
ча ча ча ча ча ча ча ча ча ча ча
ша ша ша ша ша ша ша ша ша ша ша
ча ча ча ча ча ча ча ча ча ча ча
ча ча ча ча ча ча ча ча ча ча ча

¹⁾ = бажання (мя=мя) див. Правопис. 7.

дуп'уру-бува... а в'б'с
 д'р'в'а... а м'а...
 д'р'в'а... а м'а...
 д'р'в'а... а м'а...

II. Стаїти купцем — легка річ, але бути добрим куп-
 цем — завдан(н)я тяжке й (=і) трудне. Дерева в парку окри-
 лися свіжими листками. Стї(а)ренька й (=і) мала наша хата
 Дим стїелиться над травами. Наближався хмарний день.
 Річка вибивалась з-під (=зпід) камін(н)я. Вишла кафїт(а)н
 гарний, але замалий. Світ наче сміявся свіжими травами.
 Виплив місяць із-за (=за) хмари. Віт(є)р зривав листки
 з стї(а)рих дерев.

§ 6. Голосний о

33. Голосний о зазначаємо завжди азбучним знаком. Впи-
 суємо його в передуючий приголосний, так що повстав один
 виокруглений знак:

б^о, д^о, ч^о, л^о, ль^о, м^о,
 н^о, н^о, с^о, сь^о, ць^о, з^о, ж^о,
 ш^о; в^о, г^о, х^о, к^о, кр^о, хт^о,
 хв^о, кв^о; хом^о, ком^о; то: бр^о, ф^о.
 ро, др^о, пр^о, тр^о, фр^о, рь^о
 (ріо).

б о б о б о б о б о б о б о б о
 д о д о д о д о д о д о д о д о
 ч о ч о ч о ч о ч о ч о ч о ч о ч о
 л о л о л о л о л о л о л о л о
 м о м о м о м о м о м о м о м о
 н о н о н о н о н о н о н о н о н о
 с о с о с о с о с о с о с о с о с о
 ц о ц о ц о ц о ц о ц о ц о ц о ц о
 з о з о з о з о з о з о з о з о з о
 ж о ж о ж о ж о ж о ж о ж о ж о ж о
 ш о ш о ш о ш о ш о ш о ш о ш о ш о
 в о в о в о в о в о в о в о в о в о
 г о г о г о г о г о г о г о г о г о
 х о х о х о х о х о х о х о х о х о
 к о к о к о к о к о к о к о к о к о
 к р о к р о к р о к р о к р о к р о
 х т о х т о х т о х т о х т о х т о х т о

на початку слів дописуємо о звичайним способом до
 наступного складу. Окремо дописуємо теж о після т†, ф†,
 й (=і†), — після т при горішній лінії, після ф на голов-
 ній, а після й при середній лінії:

34.

на початку слів дописуємо о звичайним способом до
 наступного складу. Окремо дописуємо теж о після т†, ф†,
 й (=і†), — після т при горішній лінії, після ф на голов-
 ній, а після й при середній лінії:

В закінченнях -ого, -ому пропускаємо о (во):

35.

до; запам'ятай: т-того (тього) ф-ф-ф-ф

Приросток (прийменник) з перед о ..., перед ко ...: 36.

на початку слів дописуємо о звичайним способом до
 наступного складу. Окремо дописуємо теж о після т†, ф†,
 й (=і†), — після т при горішній лінії, після ф на голов-
 ній, а після й при середній лінії:

Наростки й закінчення: т-тво, т-ство, ф-ство: 37.

т-ття, -ття, (и)ттям;
 т-том: т-того, т-тому;
 -ого, -н(ь)ого: т-того, т-тому;
 -овий, -окий, т-овим, -оким, т-ових, -оких:

1) і далі: свого, кого, кому, цього, цьому, всього, такого.

38. Приростки: *б* без: *бу*, *був*, *буде*, *був*; перед с, з, ж саме *т*: *бу*, *був*, *буде*, *був*; з о і п
лучиться без в один знак: *був*, *був*, *буде*, *буде*
т роз(і): *бу*, *був*, *буде*, *буде*
т об(і): *бу*, *був*, *буде*, *буде*

Значки: *г* що, *й* його, *ю* йому, *к* коли, *ко* ко-
лись, *ж* коли ж, *ч* чого, *т* тобі, *с* собі, *о* один,
а одна, *в* в одних, *г* товариш, *л* вираз, *т*
твоє, *я* яке, *ч* чоловік, *бу* був, *буд* будеш, *к* кру-
гом, *к* кожний(а), *к* кожного, *м* може, *мож* мо-
жеш, *мож* можна, *не* не можна, *той* той, *того* того,
з з того, *народ* народ, *туди* туди, *те* те все, *тим* тим,
тим, *одна* одна, *самого* самого.

39. В реченні пропускаємо граматичні закінчення від-
мінних слів, коли їх можна легко догадатися. Пропу-
скаємо звичайно:

1) закінчення іменної частини складеного присудка: *Він був твор(ий)*. *Вчися, будеш лікар(ем)*;

2) закінчення родового відмінка після числівників та після заперечення: *Баба мала п'ять вол(ів)*. *Написав багато лист(ів)*. *Не маю охот(и)*;

3) закінчення іменників після прикметників: *Над очерет(ом)*, *туга за дом(ом)*;

4) закінчення додатків, якщо зміст речення вказує на форму слова: *Діти вдячні батьк(ові)*;

5) закінчення прикметників-означень, разом з наростками *в, к, н*: *Випав гар(ний) дощ, і небо тепер яс(не)*;

¹⁾ = об-рубали (і далі): *б*, як частину приростка *об*, не можна лущити з корінним *р* у групу приголосних.

8) закінчення дієслів.

- а) в теперішньому часі, коли докладно названа особа: Я не зна(ю), ти не зна(єш);
- б) в минулому часі, коли дія без сумніву відноситься до минулого, наприклад, коли в реченні є такі слова, як *давно, колись*, або коли вже в одному слові зазначена форма минулого: Ми *те вже давно бач(или)*. Вчора хо-
д(или) ми на село;
- в) в умовному способі після слів *щоб, мовби, якби* і т. д.: На те коня кують, щоб не спо-
тика(в)ся;
- г) в неозначеній формі після слів *хочу, мушу, можу, починаю, треба* і т. ін. (дієслівний складений присудок): Можу роб(ити), мушу чита(ти), хочу спа(ти), треба працюва(ти).
Коли закінчення дієслова пропущене, тоді частку
ся пишемо окремо.

Крім того, пропускаємо:

7) наросток *-и, -иш* (разом з закінченням) у найвищому ступені прикметників і прислівників: Найкорот-
(ший) місяць;

ті самі наростки у вищому ступені прикметників і прислівників після слів *ніж, як, від, за, над, чим-
тим, що-то, щораз, далеко* і т. в.: Північ(ні) вітри
холод(ніші), ніж захід(ні). Чим дов(ше) сонце на небі,
тим тепл(іше) на землі.

Примітка до 1—5. В сумнівних випадках, коли число іменника не зовсім певне, скорочене слово читаємо в однині; в множині в таких випадках закінчення зазначаємо: Іду до брат(а):
іду до братів.

Ч. *караю с с г д е ж з й*
к л м н о п р с т ф х ц ч ш щ
ъ ъ ь ь ъ ъ ъ ъ ъ ъ ъ ъ
ь ъ ъ ъ ъ ъ ъ ъ ъ ъ ъ
ь ъ ъ ъ ъ ъ ъ ъ ъ ъ ъ
ь ъ ъ ъ ъ ъ ъ ъ ъ ъ ъ
ь ъ ъ ъ ъ ъ ъ ъ ъ ъ ъ

та ж була і хата, да й хата, та
 та ж була і хата, да й хата, та
 та ж була і хата, да й хата, та
 та ж була і хата, да й хата, та
 та ж була і хата, да й хата, та
 та ж була і хата, да й хата, та
 та ж була і хата, да й хата, та
 та ж була і хата, да й хата, та
 та ж була і хата, да й хата, та
 та ж була і хата, да й хата, та
 та ж була і хата, да й хата, та
 та ж була і хата, да й хата, та
 та ж була і хата, да й хата, та
 та ж була і хата, да й хата, та
 та ж була і хата, да й хата, та
 та ж була і хата, да й хата, та

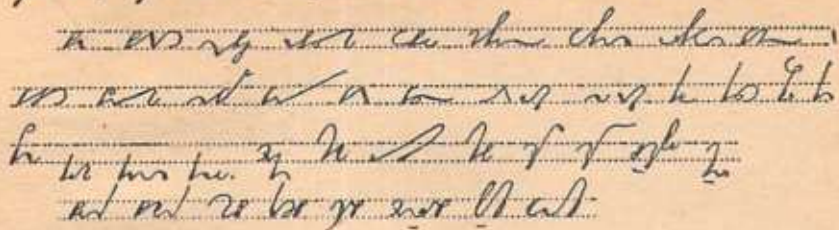
II. Шасли(вий) той, хто так жив, що не змарнува(в) життя. Сонце сховалося за гори, і чорний морок вет(а)-ва(в) з мертв(ого) бору. Така моя хата, як тво(я) палата. Вчора ход(или) ми з ним на село. Де багато господинь, там хата не метена. Хто дба(є), той ма(є). Дит(и)на сама не знала, що робити, к(о)го слухати. Давила його туга за дом(ом). Козаки за порога(ми) звалися запорожця(ми). Сух(е) жовт(е) листя дощем спадало з дерев. Дим низько слався над очерет(ом). Козак пана не знав звуку. Я бачив див(ний) сон. Хто хоче, той може. І зробився я незрим(ий). Сонце стояло вже над гор(ою). Довгими вечор(ами) велися безконеч(ні) розмови та сварк(и). Хто багато бажа(є), мало ма(є). Година вибила, час вже до робот(и). Ост(а)п зірвався на рів(ні) ног(и) і побіг щосили.

§ 7. Голосні і, ї

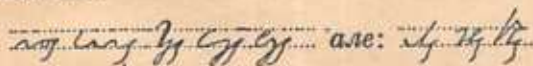
Голосний і зазначаємо:

- 1) після *б, в, м, р* символічно. — вивищенням цих знаків (див. II.);
 - 2) після всіх приголосних азбучним знаком.
40. а) Після приголосних *д, н, т, ф, х, ч, мп, хв, зв, гв* вписуємо *і* в передущий знак, через те й повстає гостре закінчення цього знаку:

ди, чи, ні, мні, ті, фі, хі,
хі, хі-гі, хі-кі; дія, хія і т. д.

В закінченні наказового способу (-иць) зазначаємо і — 41.
якщо не можна його зазначити символічно або гострим
закінченням передшнього знаку — натисненням початку
знаку ть:

але:

б) Після всіх інших приголосних зазначаємо і азбучним 42.
знаком — рискою вгору. Знаки чи склади, що стоять після
і, підносимо на величину малого знаку:

Так само треба зазначити гол. і після приг. в; де його 43.
зазначаємо „ключкою“ (дві-, чві-, тві-, дві-, цві-) і після
груп бр, зм:

На початку слів зазначаємо і рискою вгору, при 44.
чому малі знаки підносимо до середньої лінії, а звичайні
знаки залишаються на головній лінії. Перед в, н, ч, ш,
тї, кр, скр, сп, рж вживаємо риски вниз:

¹⁾ = зомлів (зо=з).

45. На кінці слів зазначаємо *i* так само, як і в середині. В кінцевих складах *-бі, -ві, -мі, -рі* зазначаємо *i* не символічно, тільки азбучним знаком (рискою вгору); в кінцевому *-ті* знак *i* виписуємо на *т* (риска вниз):

Коли не можемо зазначити *i* ні одним із трьох вищеведених способів, тоді його пропускаємо. Це діється в таких випадках:

46. а) після *т†* в середині слів (пор. 7., 29.):

47. б) перед *т†, ч†, щ, -ття*; в сумнівних випадках можна *i* зазначити окремо рискою вниз.

48. в) перед *є*, де *i* треба б зазначити піднесенням наступних складів, зокрема там, де його в вимові не чуємо (напр., *касієр*, див. 54.). Якщо *i* можна зазначити символічно або гострим закінченням передуючого знаку, тоді його зазначаємо:

49. г) в чужомовних словах перед *я* (тільки в середині слів, ніколи на кінці) та перед *ї, ю*, коли *i* в вимові не чуємо (напр. *арм(і)ї, арм(і)ю*, див. 54.). Сюди, розуміється, не належать склади *-дія, -чія*. На кінці слів *i* перед *я* треба зазначити:

50. Голосний *ї* (*ı*)

З двох знаків на *ї* першого (*ı*) вживаємо тільки на початку слів, другого (*ı̇*) тільки на кінці. В середині слів зазначаємо *ї* так само, як *i*.

Загалом, $\frac{1}{2}$ повинен, $\frac{1}{3}$ повинен бути, $\frac{1}{4}$ ти, $\frac{1}{5}$
 між), $\frac{1}{6}$ їх, $\frac{1}{7}$ всі, $\frac{1}{8}$ всіх, $\frac{1}{9}$ інші(ий), $\frac{1}{10}$ інакш(ий),
 $\frac{1}{11}$ перш(ий), $\frac{1}{12}$ хотіти, $\frac{1}{13}$ в тім, $\frac{1}{14}$ в тих, $\frac{1}{15}$ ніс
 (крас-че), $\frac{1}{16}$ сьогодні.

Ч. с. с. a. l. d. e. f. g. h. i. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

2. a. b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

3. a. b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

4. a. b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

5. a. b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

6. a. b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

7. a. b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

8. a. b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

9. a. b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

10. a. b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

11. a. b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

12. a. b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

13. a. b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

14. a. b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

15. a. b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

16. a. b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

17. a. b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

18. a. b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

19. a. b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

20. a. b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

1) порівняльний сполучник.
 2) краще (крас-че).

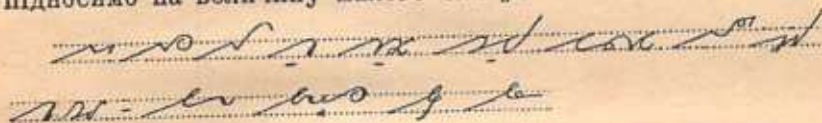
П. Праця є тим біль(ша), чим біль(ший) опір, який треба побороти. Давно вже ст(ї)ємні(ло) надворі. Після вечер(і) Микола ліг спа(ти) на соломі. Зеленило ціле море колоск(ів) пшениці. Білде батько(ве) лице ст(ї)ало жовт(є), як віск. Нам не треба балакан(н)я, не треба слів, а треба діл. Побрат(а)вся сокіл з крилат(им) орл(ом). Виплакала карі очі за чот(и)ри ночі. На тем(ному) небі зірк(и) засіяли. Він був за(й)нят(ий) писан(н)ям і кивн(ув) мені, щоб я підіждав, поки він скінч(ить). Тв(о)є балакан(н)я не має ніяк(ого) значен(н)я. Кожний бажа(є) зроб(ити) св(о)є життя вигід(ним). До піз(ньої) ночі кипіла на гребл(і) робота. Чим дов(ше) сонце на небі, тим тепл(іше) на землі. Тверд(ий) сніг світ(и)вся блакит(ним) світл(ом) у темряв(і) ночі. Крім сонця, місяця і планет, ми бач(имо) на неб(і) ще безліч зірок. Тіло, гостро закінч(ене), зустр(і)ча(є) мен(ший) опір, ніж тіло шир(оке).

§ 8. Голосний е — Приголосний й

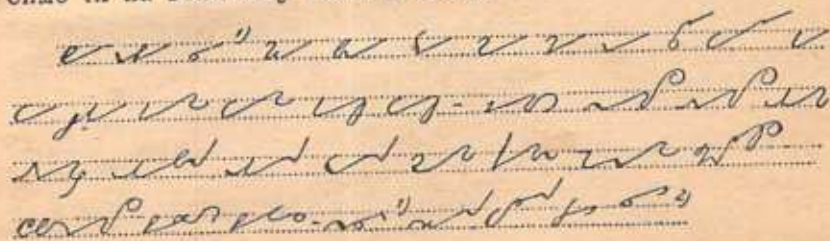
Голосний е

53.

1) На початку слів зазначаємо гол. е азбучним знаком; після е малі знаки підносимо до середньої лінії, звичайні залишаємо на головній лінії, з винятком *д*, яке теж підносимо на величину малого знаку:

2) Таким самим знаком зазначаємо е після всіх голосних, після губних приголосних (*б, в, м, н, ф*) та після приростків. Коли перед е стоїть приросток, тоді дальші звичайні знаки — з винятком *д* — залишаються на головній лінії (як на початку слів), у всіх інших випадках підносимо їх на величину малого знаку:

¹⁾ і ділі — див. 48.

²⁾ = всієї; пор. значок *ввесь, есе*.

55. 3) Перед *т* і *ч* зазначаємо *є* знаком *йє*, а після приголосних, що можуть м'якшитися, знаком *ьє* (*се = сьє* і т. д.)

тє чє нє вє рє стє шє жє зє

56. У формах займенників *моєї, твоєї, своєї* не зазначаємо *о* перед *є*, а в займенниках *моєму, твоєму, своєму* пропускаємо *оє*:

моє твоє своє моєму твоєму своєму

Приголосний *й*

57. 1) Перед знаками *т* і *ч* та в складах *-ей, -ий* (в середині слів) зазначаємо *й* азбучним знаком:

тє чє нє вє рє стє шє жє зє
тє чє нє вє рє стє шє жє зє

58. 2) У всіх інших випадках *й* заступаємо знаком *і*:
а) рискою вниз — на кінці слів після *є, и* та після *і*, яке зазначаємо піднесенням наступних складів;
б) рискою вгору — після *а, о, у*; після *ай, ой, уи* наступні склади підносимо, як при *і*; після *і* можна вжити риску вгору тільки тоді, коли *і* зазначаємо символічно або гострим закінченням передущого знаку, і то тільки на кінці слів. Про склад *йо* див. 34.

тє чє нє вє рє стє шє жє зє
тє чє нє вє рє стє шє жє зє
тє чє нє вє рє стє шє жє зє
тє чє нє вє рє стє шє жє зє

59. 3) В складах *-ейський, -ий* (тільки в середині слів) та після приростків *й* не зазначаємо; перед *т* треба *й* зазначити (азбучним знаком):

тє чє нє вє рє стє шє жє зє
тє чє нє вє рє стє шє жє зє
тє чє нє вє рє стє шє жє зє

¹⁾ = підойма (19., 75.)

Приросток най-, якнай- пишемо завжди окремо:

60.

най-пір-пір-пір-пір-пір-пір (39., 7.).

Приросток (прийменник) з перед е: *вперед*

61.

Наростки й закінчення: т-сте: *т-ст-т-ст-т-ст*; зп-иший, 62.

-віший -ніший: *к-г-л-г-л-г-л-г-л-г-л*

-ник, -ниця: *з-г-л-л-л-л-л-л-л-л*

лі-нич(н)ий: *л-л-л-л-л-л-л-л-л-л*; (-)ництво: *л-л-л-л-л-л-л-л-л-л*

; є-ється: *є-є-є-є-є-є-є-є-є-є*

Значки: *В*: майже, *С*: середина, *П*: проти, су-

проти, *Б*: була, *В*: великого, *Л*: розум, *М*: розумний,

С: обов'язок, *З*: зобов'язання, *С*: сам собі, *Я*: якого,

Я: якось, *Т*: товариство, *П*: допомогти, *Т*: тієї, *Є*:

здається, *А*: потрібний, *В*: всіма, *С*: суцільний,

-ого, *А*: також. *І*: отже, *І*: отож.

Ч. *ч-ч-ч-ч-ч-ч-ч-ч-ч-ч*

ч-ч-ч-ч-ч-ч-ч-ч-ч-ч

ч-ч-ч-ч-ч-ч-ч-ч-ч-ч

ч-ч-ч-ч-ч-ч-ч-ч-ч-ч

ч-ч-ч-ч-ч-ч-ч-ч-ч-ч

ч-ч-ч-ч-ч-ч-ч-ч-ч-ч

ч-ч-ч-ч-ч-ч-ч-ч-ч-ч

¹⁾ не перед ви і при пишемо окремо.

а. в. р. о. ж. м. в. л. р. о. в. o. v. d. n. v. e.
 ш. н. в. e. r. o. g. ~ n. o. r. e. | x. m. e. n. c. i. d.
 t. e. n. a. d. a. t. o. f. o. t. e. c. a. n. d. e. g. e. z. i. g. a. t. e.
 f. e. n. a. t. e. z. e. e. n. - b. o. m. a. - f. o. a. t. n. i. t. e. z.
 d. e. n. - a. v. o. g. f. e. e. e. z. e. n. - o. y. g. e. f. e. t.
 b. e. z. e. t. a. - o. - v. e. n. e. r. o. v. a. n. - o. b. e. n. e. b. y. m. e.
 z. h. e. n. a. r. n. o. g. o. f. e. k. - a. d. - o. l. e. n. - a. t. d.
 e. o. x. e. n. - a. a. t. v. e. e. f. s. b. h. e. b. z. y. - a. l. m. e. n. e.
 z. a. n. o. e. a. - t. r. a. n. s. c. a. l. n. a. t. e. - s. a. o. - s. n. e. s. z. e. a. t.
 m. o. - g. o. g. e. o. f. i. r. e. c. e. n. e. d. i. o. r. y. v. e. n.

II. Перша й найдавніша форма торгівлі — це заміна торгівля. Кожний народ має своїх рільник(ів), ремісник(ів), промисловц(ів) і купц(ів). Пшениця за(й)має найперше місце між всіма род(ами) збіж(ж)я України. Іде про те, як форма життєвого¹⁾ забезпечен(ня) для селянств(а) найвигід(ніша). Вітер тихо росу ра(н)ню з тра(в)иці зді(й)має. За об'єкт спостережень ми обрали собі комах. Відомо, що крейда і вапняк повст(а)ли на дні моря. Чим час шасли(віший), тим видьється корот(шим). Найваж(ніше) джерело тепла для землі — це сонце. В своїх твор(ах) виявив себе письменник великим майстр(ом) рід(ного) слова. З ціл(ого) серця бажаємо вам долі. Найкраще (= найкрас) і найвище (= найвис) пасмо в схід(ному) Бескиді — це пасмо Чорногори.

§ 9. Голосні у, ю

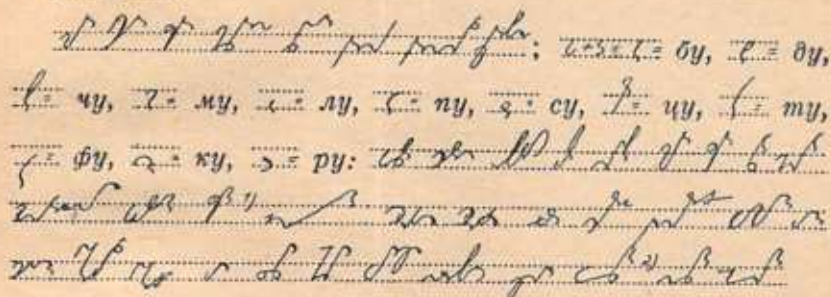
Голосний у зазначаємо:

63. 1) Символічно — зниженням передущого знаку на величину малого знаку (див. 12.). Групу приголосних перед у знижуємо звичайно всю (див. 13.):

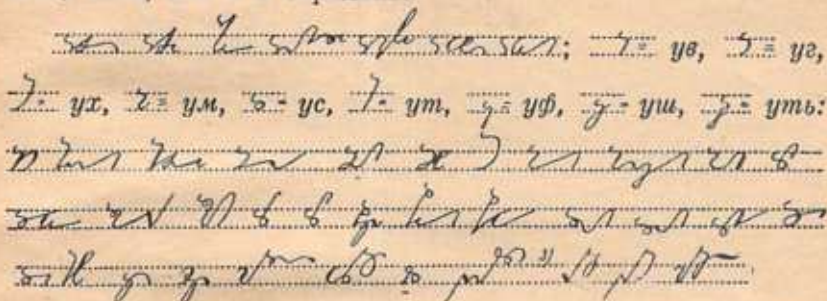
w. n. a. d. a. t. o. f. o. t. e. c. a. n. d. e. g. e. z. i. g. a. t. e.

¹⁾ - y. b.

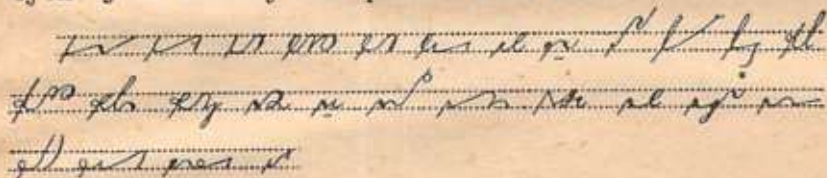
2) Коли передущого знаку не можна знизити, зазначаємо у азбучним знаком, при чому зливаємо його з передущими знаками б, в, ч, к, л, м, н, р, с, т, ф, ц¹⁾ в один знак: 64.

3) Азбучним знаком зазначаємо теж у на початку слів, при чому з наступними знаками в, з, х, м, с, т, ф, ш, ть зливаємо його в один знак, і то не тільки на кінці слів, але й в середині: 65.

4) Перед б, в, л, ль, ч, зб, зв, ра, ро, ри, рі, со зазначаємо у на початку слів рискою з-під лінії: 66.

5) Склад -ур- (-юр-) зазначаємо окремим знаком, — здебільшого тільки в чужомовних словах; в наших словах користуємося ним тільки тоді, коли у не можна зазначити символічно. З наступними чи передущими знаками лучиться -ур- так само, як у: 67.

1) -тому (див. 35.)

2) писатиму

3) -зький = -ський, див. Правопис, в.

Приросток (прийменник) з перед у, ю:

73.

З у, з ю: *у, ю, у, ю, у, ю, у, ю*

перед у з-під лінії: *у, ю, у, ю*

Наростки й закінчення: *-вому, -кому, -н(ь)ому, -вою, -кою, -н(ь)ою*; **74.**

у, ю, у, ю, у, ю, у, ю

-уть, -ють, -уться, -ються

чують: *у, ю, у, ю, у, ю, у, ю*

у, ю, у, ю, у, ю, у, ю

у, ю, у, ю, у, ю, у, ю

-істю, -істю; *-т(ь)ому, -т(ь)ому*

у, ю, у, ю, у, ю, у, ю

Значки: *у, ю, у, ю, у, ю, у, ю*

забув, *у, ю, у, ю, у, ю, у, ю*

розуміння, *у, ю, у, ю, у, ю, у, ю*

люд, -и, -ей, *у, ю, у, ю, у, ю, у, ю*

людський, *у, ю, у, ю, у, ю, у, ю*

-ого, *у, ю, у, ю, у, ю, у, ю*

людина, *у, ю, у, ю, у, ю, у, ю*

тими, *у, ю, у, ю, у, ю, у, ю*

потребують, *у, ю, у, ю, у, ю, у, ю*

таку, в-, *у, ю, у, ю, у, ю, у, ю*

всю, *у, ю, у, ю, у, ю, у, ю*

всюди, *у, ю, у, ю, у, ю, у, ю*

сюди, *у, ю, у, ю, у, ю, у, ю*

зовсім, *у, ю, у, ю, у, ю, у, ю*

хочу, *у, ю, у, ю, у, ю, у, ю*

сочу, *у, ю, у, ю, у, ю, у, ю*

можу, *у, ю, у, ю, у, ю, у, ю*

можемо, *у, ю, у, ю, у, ю, у, ю*

мушу, *у, ю, у, ю, у, ю, у, ю*

мус(ить), *у, ю, у, ю, у, ю, у, ю*

тією, *у, ю, у, ю, у, ю, у, ю*

покищо, *у, ю, у, ю, у, ю, у, ю*

тому що, *у, ю, у, ю, у, ю, у, ю*

самостійний.

Ч. *у, ю, у, ю, у, ю, у, ю*

у, ю, у, ю, у, ю, у, ю

у, ю, у, ю, у, ю, у, ю

у, ю, у, ю, у, ю, у, ю

у, ю, у, ю, у, ю, у, ю

у, ю, у, ю, у, ю, у, ю

у, ю, у, ю, у, ю, у, ю

у, ю, у, ю, у, ю, у, ю

у, ю, у, ю, у, ю, у, ю

у, ю, у, ю, у, ю, у, ю

ма: і о і у е р а в е с т ь а з о с e c) с а
 2 / 3 2 а н т а н е в e - 2 - а н у н e s o
 и е н в у р - р а б o c e n e s t m o n e t - r e
 з o c k e . e б o . e n p e a i d - a t b e s e n ?
 9 - 1 2 e r - b y s o n e n 1 2 - a n e n
 и p o n a - e n p p e a d a f t a - e n n e
 и f n a t o f e a n - c i e n s e o t p a e
 n o t e b e . 1 2 - e n p p o z e - y e n e r
 n o - e n p p a z e n - o n e t . 1 2 e n 1 2
 2 1 2 e n e n n e

II. Мол(і)єр створив **наикраші** (= найкрас) зразки фран-
 цуз(ької) комеді(ї). У слав(нім), преслав(нім) міст(і) Чичи-
 рині задзвонили в усі дзвони. Місяцю мій яс(ний), з висо-
 (кого) неба сховайся за гори. Чим даль(ше) вглиб, тим
 поклади воску стґавали груб(ші), багат(ші), видат(ніші).
 Минув лю(тий), остан(ній) сувор(ий) місяць зими. Зпо-
 сить і труд, і спрагу, і голод, бо вам **призначено** скалу
 оцю розбити. В **так(у)** добу під горо(ю), біля того гаю,
 що чорн(і)є над водо(ю), щось біле блаук(є). Низько сте-
 ляться хмари, ростуть, збива(ють)ся **вкупу** і опада(ють).
 На узгір(ї) був холод(ний) вітер. Після силь(ного) дощ(у)
 на землі залиша(ють)ся калюжі²⁾. Довга фігура розігну-
 лась поволі та захиталась на нет|вердих ног(ах). Пусти
 уха поміж люди, то немало почу(вш). На те коня кують,
 щоб не спот(и)ка(в)ся. Блакит(не) небо дихало на землю
 теплом. Сміш(ні) ті, що намага(ють)ся інших уч(ити) того,
 чого сам(і) не зна(ють).

§ 10. Приростки і прийменники

(Повторення та доповнення)

Про приростки й прийменники, що їх пишемо звичай-
 ним способом (на, за, до, про, по, пра, пре, коло, поза

¹⁾ -зький=ський, див. Правопис. 6.

²⁾ * (=єу) азбучним знаком!

і т. д.), на цьому місці говорити не будемо. Тут звертаємо увагу тільки на ті приrostки й прийменники, що їх зазначаємо окремими (скороченими) знаками.

1. Українські приrostки й прийменники

75.

б. без: *б. б. б. б. б. б. б. б. б. б. б.* (пор. 38.)

в = ві: *в. в. в. в. в. в. в. в. в. в.* (14.)

ви: *ви. ви. ви. ви. ви. ви. ви. ви. ви. ви.* (27.)

від = віді(о): *від. від. від. від. від. від. від. від. від. від.* (19.)

з: 1. перед в, г, е, є, к, м, н, ш: *з. з. з. з. з. з. з. з. з. з.* але *з. з. з. з. з. з. з. з. з. з.*

2. с перед х, ф†, і†, ко: *с. с. с. с. с. с. с. с. с. с.*

з в, з пере, з при: *з. з. з. з. з. з. з. з. з. з.*

3. перед усіма іншими знаками: *з. з. з. з. з. з. з. з. з. з.* (з від) *з. з. з. з. з. з. з. з. з. з.* (з ви), але *з. з. з. з. з. з. з. з. з. з.*

з = із = зі = зо = зу: *з. з. з. з. з. з. з. з. з. з.* (21.—26., 31., 36., 51., 73.)

над(і): *над. над. над. над. над. над. над. над. над. над.* (19.)

най, якнай: *най. най. най. най. най. най. най. най. най. най.* (60.)

об(і): *об. об. об. об. об. об. об. об. об. об.* (38.)

¹⁾ об'ява: після приrostка я пишемо так, якби воно стояло на початку слова.

пере, А: при: *пер пере пер пере пер пере*
при при при при при при при при при при
при при при при при при при при при при (27.)

Е: перед(i) = пред *пред пред пред пред пред пред* (19.)

Е: під(i): *під під під під під під під під під під* (19.)

роз(i): *роз роз роз роз роз роз роз роз роз роз* (38.)

Всі інші приростки (прийменники) пишемо, як звичайні склади (крім тих прийменників, на які утворено спеціальні скорочення-значки, напр., *через*).

76. Прийменники *в і з* та частку *не* (перед дісловом), які в звичайному письмі пишемо окремо від слова, до якого вони належать, в стенографії пишемо разом з наступним словом. З другого боку, подібуються випадки, де в стенографії деякі приростки треба писати нарізано, хоча в звичайному письмі пишемо їх завжди вкупі з наступними складами. До таких приростків належать: *най* перед усіма знаками, *пере*, *при* і *ви* перед *б, з, о, р, клю, лю, ку* та всі приростки перед *пере, при*; тільки *з і в* пишемо вкупі з наступними *пере, при*. Перед *лю* пишемо теж *не* нарізно.

най най най най най най най най най най
пере пере пере пере пере пере пере пере пере пере
при при при при при при при при при при
ви ви ви ви ви ви ви ви ви ви

Всі приростки пишемо в тому місці, де починається наступний знак, отже, перед *т↓, ц↓*; *бр* при горішній лінії (*в* задержує своє місце), перед *в* при довшій:

бр бр бр бр бр бр бр бр бр бр
в в в в в в в в в в
т т т т т т т т т т
ц ц ц ц ц ц ц ц ц ц

77. Щоб зазначити після приростка гол. *у*, знижуємо приросток:

у у у у у у у у у у
у у у у у у у у у у
у у у у у у у у у у

... аб: <i>ab</i>	... інтер: <i>inter</i>
... ад: <i>ad</i>	... ката: <i>cata</i>
... ана: <i>ana</i>	... мета: <i>meta</i>
... архи: <i>archi</i>	... кон, ... контра: <i>contra</i>
... анти: <i>anti</i>	... суб: <i>sub</i>
... гіпер: <i>hyper</i>	... транс: <i>trans</i>
... екс, ... екстра: <i>extra</i>	... ре: <i>re</i>
... ультра: <i>ultra</i>	

Значки: *p* - враз, *vt* - величез(ний), *l* - багатство, *ex* - поперед(ній), *ul* - уряд, *g* - загаль(ний), *sc* - справді, *es* - особливо, *tm* - тимчасом, *ps* - сучас(ний), -ого, *ti* - та й, *ku* - куди, *tu* - тут, *ni* - нині, *ni* - ниніш(ній), *pn* - помічник.

Ч. *Internationalism*
Internationalism
Internationalism
Internationalism
Internationalism
Internationalism
Internationalism

¹⁾ Не всі, що вчать ся стенографії, знають будову чужомовних слів: тому й можна чужомовні приростки писати так, як їх чуємо; з другого боку, можна цих скорочень уживати навіть тоді, коли склад насправді приростком не є.

Григорій - це ім'я святого. Воно походить від грецької мови - Григоріос, що означає «голубий». Це ім'я було популярним серед християн. У наш час воно зустрічається нечасто, але є дуже красивим і значущим.

П. Коли купець одержить посилку в зісвова(ному) ст(а)ні, повинен жада(ти) опуст(у) ціни. Ст(а)в ус(ьо)го вчитись і за рік ус(ьо)го вичивсь. Згода буде, незгода руйн(у)є. Не за-едавай серцю жалю, бо я в чуж(ім) краю. Природа навчила людей дуже багато, але й дуже багато перед ними за-крила. Поле розіслово зеле(ний) килим. Ост(а)п зірвався на рів(ні) ног(и) і побіг далі. В хату вві(й)шов ст(а)р(ий) Джеря, з блід(ч)м лиц(ем) та смут(ним) оч(има). Собаки зграями вибігали з дворів і із скаже(ною) гавкотне(ю) бігли за воз(ом). Після промов(и) наш(о)го предст(а)в(и)вка пере-рвано дискусу(ю).

§ 11. Наростки і закінчення

(Повторення та доповнення)

79. 1. Українські наростки і закінчення

і - е, - іє: в в в в (пор. 15.)

о -ється, о -ється, ю -ється: но но но но

ж ж ж (32., 62.)

і - ти, - ити: і і і (15.) і - ете: і і і (62.)

л - тити, тити, л - тите, л - тить, л - титься:

л л л л л л

і - тись, і - тися: і і і і і (32.)

ю -уть, -ють, ю -уться, -ються, ю -ють: ю ю ю ю

ю ю ю ю ю ю ю ю

З: ків, ґ: -гів, ґ: хів: *зґ. зґ. зґ. ґґ. зґ. зґ. зґ.*
ґґ. зґ. зґ. зґ. (20.)

83. В наростках -вич, -виця, -вський, -ові, -вши пропускаємо в, а в наростку -вище цілий склад -ви:

-вич: *вґ. вґ. вґ. вґ. вґ.*

-виця: *вґ. вґ. вґ. вґ.*

-вський: *вґ. вґ. вґ. вґ. вґ. вґ.*

-ові: *вґ. вґ. вґ. вґ. вґ.*

-вши: *вґ. вґ. вґ. вґ. вґ.* після т† треба в виписати.

вґ. вґ. вґ.

-вище: *вґ. вґ. вґ.*

84. В наростках -ник, -ниця, -нич(н)ий, -анин, -нина пропускаємо н; перед е, т†, і, й треба н зазначити:

-ник: *вґ. вґ. вґ. вґ. вґ.* (62.)

-ниця: *вґ. вґ. вґ. вґ. вґ.* (62.)

-нич(н)ий: *вґ. вґ. вґ. вґ. вґ.* (62.)

-анин: *вґ. вґ. вґ. вґ. вґ.*

-нина: *вґ. вґ. вґ.*

85. В наростках -іший, -віший, -ніший пропускаємо -і, -ві, -ні:

вґ. вґ. вґ. вґ. вґ.

86. В наростку -ючи пропускаємо ю; після і, яке зазначаємо піднесенням наступних складів, заступаємо ю знаком у:

вґ. вґ. вґ. вґ. вґ.

87. В закінченнях прикметників і займенників -ого, -ому, -ої, -ою пропускаємо о:

всїхъ наросткѣхъ в, к, н у всїхъ
вїдмїнахъ

В наростках -вий, -кий, -ний пропускаємо в, к, н у всїх 88.
вїдмїнках з винятком називного вїдм. одн. жїночого і се-
реднього роду (чорна, чорне), знахідного вїдм. одн. жїн. р.
(чорну) і називного вїдм. множини (чорні). Знак о зли-
вається в таких випадках з дальшим и в один знак (ши-
роий). Після т†, й треба в, к зазначити. Зазначуємо теж
в, к, н у сумнівних випадках, наприклад, у називному вїдм.
одн., коли в корені прикметника є и (сивий); в дальших
вїдмїнках можна в, к, н пропустити (19., 37., 52., 74.).

всїхъ наросткѣхъ в, к, н у всїхъ
вїдмїнахъ

Часто можемо скоротити слово, пропускаючи його ча- 89.
стину, якої в вимові докладно не чуємо. Так можемо про-
пустити:

1) один з подвоєних приголосних, якщо він не нале-
жить до приростка: у вїдм. одн. жїн. р. чорну.

але: чорн

2) пригол. д перед ч: чорн

3) пригол. т перед ц: чорн

тц = тець = тиць: чорн

2. Чужомовні наростки

ізм, ізує, тизм, тизує: сент 90.

сент

логія, логічний, гогія, гогічний,

гогіка: гогіч

... здебільшого на прохання ...
 ... в Ташкенті ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...

II. Акціонер бере участь у майні, зиску і втратах банку. Сам(е) число має дуже малу вартість для оцінк(и) значен(ня) народу. Скворода першій) okazaв на ідею національності як необхід(ну) підвалину виховання. Гості ходили, розмовля(ю)чи, жарту(ю)чи або торгу(ю)чись. Від ідеалу далеко до зді(й)снення, а часом ідеал бува(є) і недосяж(ний). Ниніш(ня) географія не може абсолютно в'язатись етнографіч(н)ими чи навіть держав(ними) гра(н)иця(ми) так педантично, як в'язала(ся) колись. Дітей малень(ких) дв(о)є, побра(в)шись за руки, ішли до ліса. Заплака(в)ши гірко, пішов світ(а)ми. Він вернувся в хат(у) і, тихо ступа(ю)чи, піді(й)шов до ліжка. Сум стояв у хат(і), обня(в)шись з тиш(ею). Географія предст(а)вля(є) і дослідж(у)є людин(у) серед природи краю, який вона заселю(є).

§ 12. Значки

Абревіатури — Місяці і дні — Числівники

Значки — це, як уже знаємо, постійні скорочення на **91**. слова, що часто повторяються: слово зазначаємо якоюсь його частиною, початком, серединою чи кінцем. Коли значок є початком слова, тоді пишемо його на головній лінії або під лінією, якщо в корені слова є *y*; якщо слово зазначене тільки серединою або кінцем, тоді значок пишемо над лінією або — якщо в ньому є гол. *y* — під лінією. Деякі значки відбігають від цього правила, напр., *ix*, *ii*, *його*, *йому*, *для*, *потреба*. Чимало теж значків утворено сполукою початку й кінця слова (напр., *Україна*, *серед*).

До основних значків додаємо приростки і наростки, як до звичайних складів, при чому приросток пишемо завжди там, де починається значок. Часто кілька значків сполучуємо разом, особливо тоді, коли слова творять одну логічну цілість (все_ж_таки, в_такому_разі і т. д.). Іноді лучимо теж значки з словами, що значками не є (здається_мені)

Аж = *e d s*
 Байдуже = *u u u u*
u u збайдужів
 багато = *s s s s s s*
 без сумніву = *u*
 більш-менш = *u*
 буду = *u u u u u u*
 будь = *u u*
 був, -ла = *u u u u*
 буваю = *u u u u u*
 Великий = *u u u u u*
u u u u велич = *u*
u u -езний *u u* -авий
u u u u -ичний = *u*
 ввесь *o o o o o*
u u u u
 все таки *u* все ж таки *u*
 всюди = *u u*
 вже = *u* уже = *u*
 відразу = *u* див. раз

він = *u u u u* його = *u*
 йому = *u* її = *u* їх = *u*
 Деякий = *u* див. який
 для = *u u u u*
 добрий(ий) = *u u*
 досить = *u*
 другий = *u u u u*
 дуже = *u u u u u*
 Завжди = *u*
 загальн взагалі = *u u*
 замість = *u*
 зараз = *u*
 здається = *u u u u u*
 зовсім = *u*
 зразу = *u*
 Інш(ий) = *s s s s*
 такш(ий) = *u u u u*
 Казати = *s s s s s s*
u u u u u u u
u u u u u u

кілька(о) · *л л о в у р л е*
 кожний(а) · *л р з з*
 коли = *л в о т о л л о л*
 колишній · *л у р*
 котр(ий) = *л л в л о л л у л*
 кругом = *л*
 куди · *л*
 Лиш(е) = *л л*
 люди = *л л л -ський = л л*
 лодина · *л л* лод-
 ство = *л*
 Майже · *л*
 мабуть · *л*
 між · *л л*
 може · *л л л л л* мож-
 но = *л* міг · ? могла ·
л л ливо · *л* мог-
 ту · *л л л* поміч · *л л*
л перемога · *л* пе-
 реможець · *л* непере-
 можний · *л л л* з під-
 могою · *л* з допомогою ·
л по змозі · *л*
 мру · *л л л л л л л л*

Навіть · *л*
 навіщо = нащо · *л*
 насто · *л*
 нарешті · *л*
 народ · *л л л л л*
 нас · *л*
 нераз · *л* див. раз
 нині · *л* нинішній · *л*
 ніколи · *л* див. коли
 нізащо · *л*
 ніж · *л*
 ніщо = нічого · *л*
 ніяк · *л* див. як
 Обов'язок = *л* з-ний · *л л*
л л л л л
 один · *л л л л* -ниця · *л*
 однаковий · *л* оди-
 нокий · *л* один з од-
 ним · *л л* один до одно-
 го = *л л*
 одначе · *л* однак · *л*
 особливо · *л*
 отже · *л* отож · *л*
 очевидно · *л*

Передовсім. ^{то} див. ввесь
 перший. *у у у у* перше
 всього. *у* спершу. *у*
 пів. *л л л л л*
 підчас. *л* див. час
 після. *л л л*
 повинен. *л л л л*
 покищо. *л*
 потреба. *л* -ний. *л л л*
 див. треба
 проти. *л л*
 Раз. *л л л л* разом. *л*
 раз-у-раз. *л* зразу. *л*
 відразу. *л* в такому ра-
 зу. *л* вразити. *л л л*
 враження. *л л л*
 одного разу. *л л л*
 розум. *л л л л л л*
 Сам(а). *л л л л л* саміт-
 ність. *л л* сам собі
л самотійно. *л л*
 себе. *л* собі. *л* собою. *л*
л л л л л л л л
л л л л

серед. *л л л л л* безпо-
 середньо. *л*
 скільки. *л*
 скрізь. *л*
 сьогодні. *л л л*
 спершу. *л* див. перший
 спосіб. *л* тим способом. *л*
 таким способом. *л*
 справді. *л*
 супроти. *л* див. проти
 суспільний. *л л л л л*
 сучасний. *л л* див. час
 сюди. *л*
 Та. *л* та й. *л*
 там. *л* тамошній. *л л л*
 так. *л л л л л*
 так само. *л л л*
 також. *л*
 тебе. *л* тобі. *л* тобою. *л*
 тепер. *л л л*
 теж. *л*
 тимчасом. *л*
 тільки. *л* коли. *л* як. *л*
 той. *л л л л л*

те все. ^т те-саме ^т
 тих усіх. ^т тим спо-
 собом. ^т тим разом. ^т
 то. / ^т
 товариш. ^т товариство
^т товариський. ^т
 тоді ^т - тільки ^т - ший
^т
 тому що. ^т
 треба. ^т по- ^т
 туди. ^т
 тут. ^т
 Україна. ^т
 уряд. ^т - овець. ^т
 Хоч ^т хоч-не-
 хоч. ^т хотіти ^т не-
 ть ^т

Час. ^т ^т ^т ^т ^т ^т
^т ^т ^т ^т ^т
 сучасний. ^т ^т ^т ^т
^т ^т одночасно. ^т
 водночас. ^т
 часто. ^т ^т ^т ^т
 через. ^т
 чого. ^т ^т ^т
 чоловік. ^т ^т ^т ^т
 Ще-у ще раз. ^т ^т
 що. ^т ^т ^т ^т ^т
 щоб. ^т
 Як. ^т ^т ^т ^т ^т ^т
^т ^т ^т ^т ^т
^т ^т ^т ^т ^т як же ^т
 якість. ^т ^т ^т як тільки
 ки. ^т ^т ^т ^т ^т ^т ^т
 якслід. ^т ^т ^т ^т ^т ^т ^т ^т ^т ^т ^т ^т
 якщо. ^т

Абревіатури (скорочення, що їх уживають теж у зви- 92.
чайному письмі):

і т. д. ^т і т. ін. ^т і т. п. ^т стор. ^т напр. ^т
 пр. ^т див. ^т в р. ^т значить ^т т. зв. ^т
 карб. ^т зл. ^т etc. ^т §. ^т % . ^т

93. Дні: *nb cun 7 ot 6 106*
94. Місяці: *o 1u H h u o n y u b z*
95. Числівники зазначуємо, як у звичайному письмі; скорочуємо тільки круглі числа:
 $10 \cdot 10$ $100 \cdot 1'$ $1.000 \cdot 1''$ $10.000 \cdot 1'''$ $100.000 \cdot 1''''$
 $1.000.000 \cdot 1'''''$ білон · '' і т. д.; так само: *10* · кількаде-
 сят, *100* · кількасот, *1000* · кільканадцять.

§ 13. Розділові і математичні знаки

96. З розділових знаків уживаємо в стенографії в основному тільки крапки (зазначаємо її малою рисою, щоб відрізнити від сполучника *a*). Коми вживаємо тільки тоді, коли вона конче потрібна для зрозуміння речення. Інших розділових знаків уживаємо в спеціальному значенні. І так:

Знаку оклику вживаємо замість усяких титулів, що повторюється в промові чи в листуванні: *Високоповажані Панове!* (=!), *Висока Палато!* (=!).

Знаком оклику в дужках [(!)] зазначаємо оплески, що переривають промову.

Дужки заступають відомі фрази, приповідки, цитати, з яких виписуємо тільки початкові слова. *Де не просять* — (=там буком виносять). *В своїй хаті* --- (=своя правда, і сила, і воля).

Таке спеціальне значення мають розділові знаки тільки в швидкому письмі. Коли стенографуємо поволі, можемо вживати всіх знаків у справжньому значенні.

97. З математичних знаків уживаємо в спеціальному значенні:

знаку рівняння (=), щоб зазначити слова чи цілі речення, що повторюються: *Так минають дні за* (= =днями), *рік за* (= роком);

знаків + у значенні *більше, ніж*, — у значенні *менше, ніж*, ± = *більш-менш*. При голосуванні можна вжити цих знаків у значенні: *більшість, меншість*.

Зазнайомившись докладно з першою частиною стенографії, пробуємо писати в щораз швидшому темпі.

Пишемо за диктатом (одне й те саме кілька разів, щораз швидше), при чому написане (стенограму) зараз відчитуємо і виправляємо помилки.

Швидкість письма контролюємо так, що обчислюємо кількість складів, записаних в одній-хвилині.

До другої частини не приступаємо скоріш, ніж добудемо швидкість 120 — 160 складів у хвилині.

ДОДАТОК ДО І. ЧАСТИНИ

Читаймо й пишім!

Про значення стенографії

Уже не раз бачили, що це наука
якщо хочемо бути швидкими, ми
своєю рукою пишемо і читаємо.
Уже не раз бачили, що це наука
якщо хочемо бути швидкими, ми
своєю рукою пишемо і читаємо.
Уже не раз бачили, що це наука
якщо хочемо бути швидкими, ми
своєю рукою пишемо і читаємо.

Уже не раз бачили, що це наука
якщо хочемо бути швидкими, ми
своєю рукою пишемо і читаємо.
Уже не раз бачили, що це наука
якщо хочемо бути швидкими, ми
своєю рукою пишемо і читаємо.

Handwritten text in a cursive script, likely a letter or document, written in a historical or regional dialect. The text is dense and spans most of the page.

Дуїпро

Handwritten text block, continuing the cursive script. It appears to be a separate section or a continuation of the previous text.

Handwritten text block, continuing the cursive script. It appears to be a separate section or a continuation of the previous text.

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header, written in a cursive script.

Купецька чесність

Handwritten text block, first paragraph, starting with 'визначено'.

Handwritten text block, second paragraph, starting with 'визначено'.

Handwritten text block, third paragraph, starting with 'визначено'.

Handwritten text block, fourth paragraph, starting with 'визначено'.

Handwritten text in a cursive script, likely a letter or document fragment.

Після смерті І. Франка

Handwritten text in a cursive script, continuing the letter or document.

З листа Т. Шевченка до Лазаревського

Handwritten text in a cursive script, likely a letter or document fragment.

Handwritten text in a cursive script, continuing the letter or document.

ПРОМОВНИЦЬКА СТЕНОГРАФІЯ

§ 14. Ще таке логічні скорочення

Користуючись скороченнями, що їх пізнали ми в першій частині, можемо при пильній праці добути таку швидкість, що запишемо 120 — 160 складів у хвилині. Такої швидкості досить для того, щоб робити собі всякі записки або записувати повільні промови, диктати в бюрох, лекції в школах, власні думки тощо. Та мета стенографії не в тому тільки: стенографія має дати нам можливість схопити на папір і найшвидше виголошене слово (яких 250 — 300 складів у хвилині).

Щоб і таку швидкість добути, стенографія вживає ще спеціальних скорочень, що ґрунтуються на логічному зв'язку слів у реченні. Цей логічний зв'язок у реченні, який проявляється в тому, що значення одного слова в реченні залежить від значення іншого слова, часом так сильно зазначений, що ми, читаючи деякі слова в реченні, можемо легко догадатися дальших слів, хоча б вони були зазначені дуже скороченими знаками.

Це й дає стенографові змогу не записувати всіх слів зовсім докладно; досить, щоб таке слово, яке значенням зв'язане з іншими, докладно написаними словами, зазначили ми якоюсь його частиною, — початком, серединою чи кінцем. Розуміється, такі скорочення самі про себе будуть зовсім не зрозумілі, але в реченні можна їх у зв'язку з іншими словами легко відчитати. Наприклад, скорочення *ба...* самі про себе нічого не значить, але в реченні може прийняти всякі значення: *був собі дід та ба(ба), складає гроші в ба(нку), купив шапку на ба(зарі)* і т. д.

Скорочення, якими тепер будемо займатися, ґрунтуються, як ми вже сказали, на тому, що значення одного слова в реченні залежить від значення іншого слова; а що значення слова міститься в його корені, тому й ці скорочення будуть властиво скороченнями коренів.

В корені слова (напр., *тверд-ий*) розрізняємо звичайно три частини: початкові звуки (*тв*), голосний (*е*) і кінцеві звуки (*рд*). Початкові звуки разом з голосним (*тве-*) — це

початок кореня, кінцеві звуки з голосним (-ерд-) — це кінець кореня, голосчий (е) — це середина кореня. Часом корінь не має початкових звуків (напр., *ухо*) або кінцевих (напр., *да-ти*)

Частина слова, що стоїть перед коренем (приросток) або після кореня (наросток, закінчення) — не форма слова; так, у слові *про-від-ник-ом* форма слова — це *про-, -ник-, -ом*

Залежно від того, що із слова пропускаємо, поділяються скорочення коренів на:

1. **початкові скорочення**, — ціле слово зазначаємо тільки початком, все інше пропускаємо;

2. **кінцеві скорочення**, — з цілого слова пишемо тільки кінець;

3. **скорочення голосним**, — ціле слово зазначаємо тільки голосним кореня;

4. **мішані скорочення**, — лучимо початок слова з кінцем або форму слова з коренем чи частиною кореня.

Користуючись логічними скороченнями, мусимо завжди пам'ятати про таке:

1) скорочуємо слово тільки тоді, коли з того є справжня практична користь, тобто, коли скорочене слово можна справді швидше написати;

2) скорочуємо слово так, щоб у зв'язку з цілим реченням могли його відразу, без надуми відчитати;

3) всі скорочення довільні. Правда, здебільшого приймаємо те чи інше скорочення як найкраще для даного слова, проте, одне й те саме слово можна скорочити кількома способами і, навпаки, одного й того самого скорочення можна вжити для кількох різних слів;

4) приростка в ніякому випадку пропускати не можна.

§ 15. Початкові скорочення

Початкові скорочення полягають на тому, що ціле слово зазначаємо тільки його початком. Залежно від того, чи слово має приросток, чи воно безприросткове, можемо вживати трьох родів скорочень.

1. **Скорочення початком кореня**. Ціле (безприросткове) слово зазначаємо тільки початком кореня:

7- вага, вартість, важливий і т. д. (всьяке слово, що починається складом *ва*), 7- купець, культура, курієр і т. д. (кожне слово, що починається складом *ку*), 7- година, голос і т. д., 2- глум, глузд, глухий і т. д. 2- група, грубий і т. д.

2. Скорочення приростком. Ціле слово зазначаємо тільки приростком або й двома приростками (якщо в слові є два приростки), а корінь зовсім пропускаємо; таке скорочення називаємо теж початковим скороченням формою.

• розлука, розчарування, розкіш і т. д., 6. безплатно, безпечний і т. д., /• вигляд, вистава і т. д., ~• нерозв'язаний, нерозбірливість і т. д., 66. Ё. безпідставно і т. д.

3. Початкове мішане скорочення. Слово зазначаємо приростком або двома приростками і початком кореня: 100.

л відважний, відвага і т. д., с• відповідальний, відповідь і т. д., л• непорядний, лс• ненаситний і т. д.

В чужомовних словах (більшескладових) можна за початок слова (кореня) вважати цілий перший склад, а навіть два склади: 101.

сс• департамент, сс• депозит, с.р. дефіцит, л• теорія, лу• конфіската, конференція, л• телефон, телеграма, сс• дипломат(ія) і т. д.

Ч. *Handwritten text in a cursive script, likely a list or notes, containing various words and symbols.*

1. Пильність — це прикмета, без якої не може обій-
 тися ні купець, ні всяка інша людина. В житті серед-
 ня дорога — це найкраща (до рога), та в мисл(е)цтв(і),
 в науці і взагалі в духовній діяль(н)ості серед(ня) до(ро-
 га) ні до чого не довод(ить). Заліз(на) сила, непохитна
 воля, вір(ний) послух — найбіль(ші) прият(е)лі козака. Я по-
 бажав йому від серця, яке щиро для нього б'ється,
 щастя, долі та успіху. Смерт(и) не треба шука(ти), са-
 ма прийде. Глух(ий) не почує, що вигадає. Треба нам
 скоро приступ(ати) до ді(ла), бо всяка проволока гро-
 зить нам великими небезпеками. Історично-пол(і)тич(ні)
 тра(диції) у українц(ів) дуже сильно роз(винені). Капіт(ал)
 т(и)м рі(з)нитьс(я) від інших чиник(ів) продукції, що його
 в більш(ій), майже в необмеженій мір(і) можна збіль-
 ша(ти) і збира(ти) в дан(ому) місці. Географія дослі(джує)
 і пред(ставляє) людину серед природи краю, як(ий) вона
 заселює. Фізич(ні) явища ма(ють) реальний підклад:
 цей підклад зветься мат(ерією).

§ 16. Кінцеві скорочення

Кінцеві скорочення полягають на тому, що з цілого слова пишемо над лінією тільки його кінець. Як при початкових скороченнях, так і тут розрізняють три роди скорочень.

102. 1. Скорочення кінцем кореня. Ціле слово зазначуємо тільки кінцем кореня (над лінією). Коли в корені є голосний *e*, можемо його не зазначити, якщо після *e* йде група приголосних, наприклад, (се)рце, (сме)рть, (тве)рді(ий), але: (скл)еп. Якщо голосним кореня є *y*, тоді знак на приголосний, що стоїть після *y*, знижуємо під лінію і дописуємо до нього малу риску (пор. значок *мус-*).

τ . (скл)ен, ρ . (сер)це, λ . (сме)рть, ξ . (тве)рд(ий);
 σ . (стр)их, ρ . (стр)ах, ρ . (р)ік, (б)ік, (т)ік, ρ . (бр)уд,
 (тр)уд, τ . (тр)уп, λ . (гр)унт, (б)унт, (ф)унт і т. д.

2. Кінцеве скорочення формою

а) Скорочення наростом. Ціле слово зазначуємо тільки наростком; якщо слово має два наростки, тоді зазначуємо або обидва, або тільки останній. До наростка дописуємо закінчення (якщо вони кінче потрібні): **103.**

ρ . (брат)ство, (зем)ство, ρ . (щас)тя, (жи)ття, ρ .
 (письм)енство, ρ . (громад)янство, (пог)анство, ρ . (гір)-
 ництво, (ліс)ництво, ρ . (господ)ар, (кобз)ар, ρ . (вар-
 т)ість, (мудр)ість, ρ . (варт)ости, (мудр)ости і т. д.,
 ρ . (спів)ає, (віт)ає і т. д.

б) Скорочення закінченням. У виняткових випадках можемо зазначити ціле слово тільки закінченням, напр., (співа)є. Коли в корені слова є у, тоді закінчення пишемо під лінією: **104.**

ρ . (мал)их, (важли)их, ρ . (чорн)им, (тепл)им,
 ρ . (співа)є, (да)є, ρ . (чу)є, (буду)є, ρ . (мір)ить, (ба-
 ч)ить і т. д.

3. Кінцеве мішане скорочення

105.

а) До кінця кореня додаємо наросток або закінчення:

ρ . (тво)рч(ий), ρ . (тве)рд(ий), ρ . (тво)рець, ρ . (ч)и-
 слом і т. д.

б) До наростка або закінчення дописуємо останній приголосний кореня:

ρ . (спі)ває, ρ . (вір)ности, ρ . (муд)рости, ρ . (вар)-
 пости, ρ . (коб)зар, ρ . (госпо)дар, ρ . (шко)ляр і т. д.

лике діло). Науко(ві) дослі(ди) над ус(ною) словес(н)іст(ю) виказали, що в її основа(х) можна доба(чити) різ(ні) (вер)стви, з яких вона серед різ(них) впли(вів) зложилася в нинш(ню) фо(р)му). Не боюся ні (сме)рти, ні кат(а). Кожна наука мус(ить) ма(ти) свій (мате)ріал, яким вона за(й)мається і як(ий) стано(вить) обсяг її ді(лан)ня та є тим джерел(ом), з як(ого) вона (че)рпає св(о)є знан(н)я. Питан(н)я чести гра(ють) у (жи)тті народів ролю не мен(шу), а в загальному ще біль(шу), ніж у (жи)тті людських одиниць. За думою ду(ма) робм виліта(є), одна дав(ить) (се)рце, дру(га) роздира(є), а третя тихо, (тих)есенько пла(че) у сам(о)му (се)рці, може й Бог не ба(чить). Епіч(на) по(е)зія є дже(рел)ом і почин(ом) уся(кої) (по)ез(ії). Як (по)літич(ний) (тв)ір „Іст)орія Русів“ мала безпе(речно) велику (кор)исть для українсь(кого) суспільств(а), вона ж будила (по)літич(ні) й (націо)наль(ні) думки.

§ 17. Скорочення голосним кореня

Бувають випадки, де ціле слово можемо зазначити тільки голосним кореня (над лінією), а все інше пропустити. Такими скороченнями користуємося доволі рідко, здебільшого тоді, коли пень слова односкладовий; в більшескладових пнях уживаємо таких скорочень тільки тоді, коли так скорочене слово вже раз приходило в реченні, напр., *громадянин одної держави не може бути (гр)о(мадянином) іншої (держ)а(ви)*

Часто скорочуємо таким способом складні слова (див. 121.): першу частину складного слова пишемо звичайно докладно (або скорочуємо початком кореня), другу зазначаємо голосним кореня, напр., *руко(н)у(с)*.

Голосним *е* скорочувати слова таким способом не можна; гол. *я* зазначаємо завжди знаком на *а*, гол. *ю* знаком на *у*.

(стр)а(х), (п)а(н) і т. д., (Б)о(г), (кр)о(к) і т. д.,
(св)і(т), (н)і(ч) і т. д., (г)у(к), (м)у(ка), √ · руко-
(н)у(с), √ · право(н)у(с), √ · сило(м)і(ць), √ · тепло(м)і(р),
л · земле(тр)у(с), √ · роз(в)у(ток), √ · про(й)ди(св)і(т),
∴ · світ(огл)я(д) і т. д.

ч. *Земле(тр)у(си) належа(ть) до най(гр)і(зніших) я(в)ищ
 на зе(млі). Одну сльозу з_оч(ей) кар(их), і пан над (п)а(на-
 ми). Ще змалечку треба вчитись, як на світ(і) (ж)и(ти).
 Щастю не_треба (п)і(рити). Мовчи, поки тебе не_ст(а)нуть
 (п)и(тати). Жив собі чоловік і (ж)і(нка). Хоч у_нас не_на-
 (й)деш великих приправ, то на(й)деш чист(е) (се)рце і шири
 (д)у(шу). В_тво(є)му оповіданні нема й слова (п)ра(вди). Чи
 підемо напра(во), чи на(л)і(во), все одно. День і (н)і(ч) ре-
 вуть (га)рмат(и). Тв(о)є щастя є також моїм (п)а(стям).*

§ 18. Мішані скорочення

Це скорочення, що ними користуємося найчастіше. По-
 лягають вони на тому, що ціле слово зазначаємо його
 початком і кінцем, пропускаючи середину, або лучимо
 форму слова (приросток, наросток, закінчення) з частиною
 кореня.

Крім випадків, що їх пізнали ми під 100. і 105. можемо
 ще слово зазначити:

1. приростком і кінцем слова,
2. приростком і голосним кореня,
3. початком кореня і кінцем слова,
4. приростком, початком кореня і кінцем слова.

Окреме місце займають мішані скорочення складних
 слів (див. 119.).

І. ПРИРОСТОК І КІНЕЦЬ СЛОВА

а) Мішані скорочення формою

1) Приросток і наросток. Слово зазначуємо тільки приростком і наростком, корінь пропускаємо. Приросток пишемо на головній лінії, наросток окремо над ним. Коли в слові є два наростки (напр., *ви-дав-ни-цтво*), тоді звичайно першого наростка не зазначаємо. Коли в корені слова є гол. *у*, тоді можна наросток знизити під лінію.

$\overline{\text{Г}}$ · видання, визволення, вияснення, виховання (всяке слово, що починається приростком *ви* і кінчиться *-ння*),

$\overline{\text{Г}}$ · застереження, затвердження, закінчення, заворушення

і т. д., $\overline{\text{Г}}$ · віддання, відродження, віддалення, $\overline{\text{Л}}$ · пересвід-

чення, переконання, перенесення, $\overline{\text{Л}}$ · прискорення, при-

дбання, привітання, привернення, $\overline{\text{У}}$ · утворення, улашту-

вання, $\overline{\text{В}}$ · надбання, $\overline{\text{О}}$ · оповідання, $\overline{\text{О}}$ · розстання, $\overline{\text{О}}$ · об-

меження, обниження, $\overline{\text{Б}}$ · безталання, $\overline{\text{З}}$ · забезпечення,

заключення, $\overline{\text{П}}$ · припущення, приступлення, прилучення,

$\overline{\text{У}}$ · уступлення, усунення, $\overline{\text{С}}$ · почування і т. д.

$\overline{\text{Д}}$ · закладини, $\overline{\text{У}}$ · уродини, $\overline{\text{В}}$ · відносини, відвідини,

$\overline{\text{О}}$ · обставина, $\overline{\text{О}}$ · оглядини; $\overline{\text{Д}}$ · займанщина, $\overline{\text{В}}$ · відпо-

чинок:

$\overline{\text{В}}$ · видавництво, виробництво, $\overline{\text{В}}$ · представництво,

$\overline{\text{Б}}$ · підданство, $\overline{\text{П}}$ · підприємство, $\overline{\text{З}}$ · заступство,

$\overline{\text{П}}$ · $\overline{\text{Б}}$ · перекупство;

$\overline{\text{В}}$ · представник, $\overline{\text{З}}$ · $\overline{\text{Д}}$ · заступник, $\overline{\text{В}}$ · $\overline{\text{В}}$ · відступ-

ник, $\overline{\text{П}}$ · $\overline{\text{В}}$ · наступник, $\overline{\text{П}}$ · $\overline{\text{В}}$ · підручник;

$\overline{\text{В}}$ · виборець, видавець, вигнанець і т. д., $\overline{\text{Б}}$ · підданець,

$\overline{\text{П}}$ · підприємець і т. д.

\tilde{J} . наявність, нахабність, $\wedge J$. приємність, присутність, ωJ . безкарність, безконечність, безсмертність, $\omega\omega$ небезпечність ($\tilde{\omega} \tilde{J} \tilde{\omega} \tilde{\omega} \tilde{\omega} \tilde{\omega}$), і т. д.:

\tilde{J} . відкриття, \tilde{E} . підбиття, \tilde{J} . закриття, $\tilde{J}\tilde{J}$ забуття, \tilde{I} . виродок, виросток і т. д.

\tilde{I} . вибирає, викликає і т. д., \tilde{I} . відкликає, відсилає
 \tilde{J} . заявляє, забирає, $\tilde{\omega}$. накладає, нарікає, \tilde{E} . підповідає, підкладає, \tilde{I} . розвертає, розбирає; так само: $\tilde{J}\tilde{\omega}\tilde{J}$
 $\tilde{J}\tilde{E}\tilde{\omega}\tilde{J}\tilde{J}\tilde{I}\tilde{J}$

$\tilde{\omega}$. безперечно, \tilde{L} . виключ(е)но, \tilde{I} . виведено, \tilde{I} перекладено, \tilde{J} . закінчено і т. д.:

\tilde{I} . закінчена, заметена, \tilde{L} . заступлена, \tilde{I} . обідрана, \tilde{E} . представлена і т. д.;

\tilde{J} . написавши, \tilde{J}^0 . накинувшись, \tilde{J} . закривши, \tilde{J} . переглянувши, \tilde{I} . виступивши і т. д.:

\tilde{L} . переглядаючи, \tilde{L} . розбираючи, \tilde{I} . виступаючи,
 $\tilde{\omega}$. відвертаючись і т. д.

109. 2. Приросток і закінчення. Слово зазначуємо тільки приростком і закінченням; так скорочуємо здебільшого тільки дієслова, і то дуже рідко.

$\tilde{\omega}$. нарікає, накриває, \tilde{J} . забирає, закликає, \tilde{L} . заступає, $\tilde{\omega}$. наступає, \tilde{E} . підбиває, \tilde{E} . підсуває, \tilde{I} . розбирає, розвертає, \tilde{I} . вибирає, видирає, \tilde{L} . виступає, \tilde{I} . відсилає, відпадає, \tilde{L} . відступає і т. д.;

$\tilde{I}\tilde{I}$. вибираєш, -ємо, викликаєш, -ємо, $\tilde{\omega}\tilde{\omega}$. на-

рікаєш, -ємо, набираєш, -ємо, P^{D} P^{D} . забираєш, -ємо
і т. д.,

z S відкликають, віддають, P закликають, закривають,
 D віддаються, відзначаються, D видаються, D
причиняються і т. д.;

P забирається, закладається, B піддається, P
видається, P відвертається, відбивається;

D доведеться, D понесеться, P забереться, заве-
деться і т. д.,

P виносить, виводить, P виступить, виключить, P
проломить, P затвердить, D причиниться, D до-
водиться і т. д.;

P найшли, навели, наклали і т. д., P привела, при-
несла, P вийшли, вивели, P відійшли, віднесли, P від-
найшли, P заступили, P наступили, P заключили,
 P приступили, прилучили, P обійшлися, P ро-
зійшлися;

P випив, вимив; P відчепився, відзначився, P
приневолив, прискорив, P народився, P заступив і т. д.

б) Мішані скорочення приростком і кінцем кореня

110.

Коли наросток чи закінчення замало характеристичні,
щоб могли вказувати на значення слова, або коли слово
не має наростка, тоді можемо до наростка з закінченням
чи до самого закінчення додати кінцеву частину кореня,
тобто або справжній кінець кореня, або тільки останній
його приголосний. Такі скорочення вигідніші від скоро-
чень під 106. і 107., — їх можна легше відчитати.

1. вибирає, витирає, 2. відбирає, 3. відриває, 4. відливає, 5. відсилає, 6. забирає, 7. закликає, 8. заклинає, 9. затискає, 10. роздирає, 11. розбирається, 12. відпирала, 13. відперли, 14. добирається,

15. вибрав, 16. виринав, 17. відбрав, 18. закликав, 19. випивали, 20. випили, 21. видали, 22. витримати, 23. вичистив, 24. відзначився, 25. перехристився, 26. обчислив, 27. затвердив, 28. заверни, 29. віддалена, 30. одібрана і т. д.;

31. обдертий, 32. наддертого, 33. відпертий, 34. вимерти, 35. заперти, 36. забиратися, 37. задертися, 38. вистаратися, 39. видавати і т. д.;

40. вибранець, вигнанець, 41. виборець, 42. допис, 43. відпис, 44. випис, 45. напис, 46. перепис, 47. підпис, 48. записка, 49. натиск, 50. вихрист, 51. захист, 52. відпуст, 53. відступ, 54. доступ, 55. приступ, 56. провина, 57. причина, 58. завіт, заміт, 59. заповіт, 60. допит, 61. випиток;

62. безцін, 63. оповістка, 64. відділ, 65. розділ, 66. безділля, 67. віддаль, 68. відплата, 69. заплата.

III. Таким самим способом скорочуємо теж чужомовні слова, при чому приросток можемо лучити з кінцем слова в один знак:

70. абонент, абонемент, абсольвент, 71. абітурієнт, 72. абдикація, 73. абсолют, -ний, -изм, 74. анало-

від / Ми-воєнний історичний музей
 7-го кав. полку ім. Перемиського
 єрархії, який знаходиться в
 місті Львів, вулиця Св. Юр
 змеї - № 10. Висновок: в
 цьому місці знаходиться
 пам'ятник на честь
 вояків, які загинули в
 1914-1918 роках.
 Сьогодні це місце
 є частиною міської
 території.

II. Знач(не) об(нижен)ня вартості гро(шей) на(нос)ить шко(ду) всім клас(ам), як(их) дох(ід) біль(ше) чи мен(ше) постійно унормова(ний) в гро(шах). Наші ін(ститут)и му(ся)ть да(ти) нам висококваліфіковані кад(ри) для наш(о)ї про(мислов)ості. І талан і без(талан)ня — все, кажуть, од Бога. Реформація, ви(клик)ана Лют(ром) у Німеч(чині), від(би)лася тако(ж) знач(ним) вплив(ом) на Україн(і). Держав(а) тоді м(огут)ня, поваж(на), коли о(пи)рається на народ(і). Аж ось, не_зна(ю) я то(го), як сір(ий) вовк тут о(пи)нився. Особливо силь(но) від(би)лася наша народ(на) по(ез)ія в поль(ському) письменств(і), де св(ого) час(у) ви(тв)орила на(віть) окрему т. зв. україн(ськ)у шко(лу). Звичай(на) при(ч)ина, чому упада(ють) різ(ні) під(приєм)ства, — це те, що у веден(ні) ї(х) нема ніяк(о)го пля(ну) ні по(рядку). Україна має необ(ме)ж(ні) пере(пеку)т(иви) роз(в)итку техніч(них) ку(льт)ур, серед як(их) перше мі(сце) за(ймає) цукро(вий) буряк. Коли наш(ого) за(мовлен)ня фірма не_ви(ко)нала в_умо(влен)ім) час(і), маємо пра(во) за(мовлен)ня від(клик)ати).

Мішані скорочення приростком і голосним кореня тв(ор)имо так само, як скорочення голосним кореня (107.) з тим, що до голосного додаємо приросток. Голосний пишемо за-

вжди над приростком. Якію слово має два приростки, зазначаємо обидва

~ - нагляд, наказ, напрям, С̣ - погляд, подяка, по-
свята, б̣ - безладдя, безкрайній, б̣ - безліч, безмірний, без-
цін, і̣ - вигляд, випадок, вихлад, і̣ - виріб, вихід, н̣ - вина-
хід, і̣ - вибух, виключно, виступ, і̣ - вимовний, вимога,
і̣ - відступ, відбудова, і̣ - відзнака, відплата, відвага, від-
баль, с̣ - догляд, додаток, ф̣ - забава, запах, загадка, л̣ -
перевага, перегляд, л̣ - приклад, приладдя, присяга, с̣ -
увага, с̣ - дохід, досвід, дозвіл, т̣ - надмір, н̣ - неміч, л̣ -
обмін, л̣ - переміна, перехід, перевіз, л̣ - привід, прихід,
с̣ - поділ, потіха, с̣ - проклин, с̣ - розділ, розмір, і̣ - від-
гомін, відмова, ф̣ - заворот, л̣ - перепона, пересторога,
с̣ - погром, погроза, л̣ - природа, пригода, с̣ - доступ,
ф̣ - заслуга, н̣ - наступ, л̣ - облуда, л̣ - приступ, с̣ - роз-
лука, і̣ - відпис, ф̣ - запис, захист, записка, л̣ - причи-
нок, привид, с̣ - розвиток, б̣ і̣ - безвихідний, н̣ і̣ - необхідно
і т. д.

Ч. *м. w. p. o. b. n. e. i. t. v. e. s. e. i. z. u. z. n. i.*
u. g. u. d. e. s. e. r. p. h. - o. r. p. i. - e. n. e. , u. t. f. i. z.
o. t. n. e. r. u. n. , z. n. t. x. n. h. i. - e. t. z. e. a.
e. n. o. t. i. e. m. n. a. m. a. b. y. c. - o. e. l. e. t.
т. p. o. s. t. i. t. u. t. i. - b. y. n. o. u. n. o. t. i. e. n. - b. i. f.
z. a. n. e. - i. b. n. h. o. l. e. s. e. p. e. s. t. o. - n. n. o.

*і. в'їзє нєл'ї. сєлєзєєннї. зєєєє
 і. нєлїє. н'єл'є. нєл'є. нєл'є. нєл'є. нєл'є.
 уєєєє.*

II. Як назвати ту без(л)і(ч) уся(к)их мук, що їм терпіли мученики й мучениці за сво(є) рід(не) сло(во)? За(сл)у(га) Котляре(в)ського в тому, що він перш(ий) вніс українсь(ку) народ(ну) мову в письм(ен)ство. Не так пани, як під(п)а(н)ки. Котюзі по за(сл)у(зі). Ляк сили додає, пере(л)я(к) від(ій)має). Його не спинила жад(на) пере(ч)о(на). Слів його слухали люди з великою ува(гою). Від сам(ого) по(ч)а(тку) стояли ми на тїм сам(ім) стано(ви)щі, на як(ім) сто(їмо) сьогодні. Всі стара(ють)ся о(с)я(гнути) сво(ю) ме(ту). В та(кому) ви(п)а(дку) не залишається нам ніщо інше, як мовч(а)ти). Ц(ь)ого не можна нічим за(ст)у(пит)и). Минул(ий) рік був при(св)я(чений) майже ви(кл)ю(чно) організації наш(ого) товариств(а). Як(а) робота, така за(пла)та).

III. ПОЧАТОК КОРЕНЯ І КІНЕЦЬ СЛОВА

Безприросткові слова скорочуємо дуже часто так, що лучимо безпосередньо початок кореня з кінцем слова в один знак. Лучити можемо: початок кореня з кінцем кореня, початок кореня з наростком, початок кореня з закінченням слова.

113. 1) Початок кореня лучимо з кінцем кореня або з наростком; до наростка чи до кінця кореня дописуємо закінчення (якщо воно потрібне).

↳ бажиння, ↳ благання, ↳ жадання, ↳ снідання, ↳ прогачня, ↳ прамування, ↳ друкування, ↳ твердження, ↳ значення, ↳ насіння, ↳ правління, ↳ коріння, ↳ проміння, ↳ рішення;

↳ осінь, ↳ камінь, ↳ гомін, ↳ ремінь, ↳ ступінь, ↳ курінь;

↳ бранець, ↳ вінець, ↳ знавець, ↳ кінець, ↳ ко-рець, ↳ кравець, ↳ купець, ↳ ланець, ↳ піхотинець,

В. чужинець, Л. камінець, лаганець, В. стрілець, В.
танець, С. валець, Т. творець, Д. хлопець, Р. реченець;
Л. в'язень, Ж. грудень, Л. травень;

М. радник, М. мученик, В. власник, М. рушник,
Ж. грішник, М. рядовик, Л. священник, Л. язик,
М. начальник;

В. дрібниця, М. різниця, С. рушниця, С. сто-
лиця, В. таблиця, Ж. мучениця, М. камениця, ка-
плиця, М. ратиця;

Ж. громадянство, С. духовенство, С. мучеництво,
Ж. господарство, С. козацтво, С. купецтво, В. ріль-
ництво, С. шкільництво, шкідництво, Ж. християнство,
М. благословенство, С. судівництво, С. свідоцтво, Ж.
хліборобство;

У. радість, -ости, У. є - власність, -ости, У.
користь, С. творчість, Ж. Л. свідомість, -ости, В. ско-
рість, В. більшість і т. д.

М. драбина, М. данина, М. дружина, Ж. година,
Ж. глибина, Ж. машина, М. новина, М. родина,
рослина, Л. чужина, Ж. ширина, М. козаччина, Ж.
гетьманщина, С. батьківщина;

С. торгівля, Ж. годівля, С. сокіл, С. сусід, Ж. ха-
зяїн, Д. хроніка, Ж. грабіж, С. газета, С. робота, Ж.
грамота, Ж. громада, М. дружба, С. служба, Ж. журба,

д - боротьба, *к* - крива, *л* - базар, *л'* - колотнеча, *л''* -
 ворожнеча, *л'''* - міністер, -ство, *м* - монастир, *н* - го-
 вірка, *н'* - гутірка, *п* - лемент, *п'* - сторожа, *п''* - сторона,
п''' - суддя, *р* - родичі, *р'* - добича, *р''* - труднощі, *р'''* - ра-
 дощі, *с* - огнище, *с'* - кладовище, *с''* - летовище, *с'''* -
 господар, *ш* - могила, *ш'* - владика і т. д.

щ - радісний, -ого, *щ'* - лагідний, *щ''* - начальний,
щ''' - конечний, *щ''''* - козацький, *щ'''''* - правильний, *щ''''''* - ко-
 рисний, *щ'''''''* - відомий, *щ''''''''* - позиточний, *щ'''''''''* - громадський,
щ'''''''''' - громадянський.

114. 2. Часом можна получить початок кореня безпосе-
 редньо з закінченням слова. Так скорочуємо здебіль-
 шого деякі прикметники і дієслова з наростками -и-, -а-
 (напр. *суд-и-ти*, *благ-а-ти*). Дієслова можна так скорочу-
 вати в усіх особах теперішнього й минулого часу; не мож-
 на скорочувати дієслів з нар. -и- тільки в 1. особі однини
 і 3. ос. множини теперішнього часу.

Дієслова з наростком -і- скорочуємо таким способом
 дуже рідко.

ц *ц'* *ц''* *ц'''* *ц''''* *ц'''''* *ц''''''* *ц'''''''* *ц''''''''* *ц'''''''''* = бажаю, -еш, -е, -ємо,
 -ете, -ють, -в, -ла, -ли, *ц'* - благаю і т. д. *ц'* - блимаю,
ц'' - блукаю, *ц'''* - гадаю, *ц''''* - жадаю, *ц'''''* - прохаю, прощаю,
ц'''''' - рішаю, *ц'''''''* - слухаю, *ц''''''''* - сягає, *ц'''''''''* - лягає і т. д.

{ *ч* *ч'* *ч''* *ч'''* *ч''''* *ч'''''* *ч''''''* *ч'''''''* *ч''''''''* *ч'''''''''* = бачить, -иш, -имо, -ите,
 -ив, -ила, -или, *ч'* - бариться, бачиться, бавиться, *ч''* - бі-
 лить, бідить, *ч'''* - блудить, *ч''''* - будить, *ч'''''* - варить, ва-
 дить, важить *ч''''''* - водить, возить, *ч'''''''* - годиться, *ч''''''''* - гла-
 дить, *ч'''''''''* - глумиться, *ч''''''''''* - грозить, громадиш, *ч'''''''''''* - давить,

сб. посольство, лл. керманіч, зг. голосить, ху. гомонить, зг. лагодить, вг. тривожить, гд. цікавиться, цікавилась; зм. молодий, см. дорогий, сб. особистий і т. д.

116. Таким самим способом скорочуємо чужомовні слова:

д. авдієнція, з. аргумент, з. аргументація, с. дирекція, м. каденція, л. калькуляція, м. корпорація, м. комунікація, з. компетенція, компенсація, м. класифікація, з. кваліфікація, д. ліквідація, л. лиценція, д. легітимація, з. маніпуляція, з. модифікація, д. операція, м. організація, м. організатор, м. організує, м. революція, резолюція, с. еволюція, м. реклямація, м. ремунерація, б. ста(н)ція, л. сентенція, д. ситуація, в. традиція, с. федерація, м. функція, м. фундація, л. цивілізація;

л. академія, -ік, з. автономія, -ічний, д. археологія, см. дипломатія, з. гарантія, л. економія, -ічний, г. гімназія, г. губернія, м. ідея, м. ідеал, м. канцелярія, м. комісія, м. комісар, м. лабораторія, см. провізорія, г. релігія, в. трагедія, в. трагічний, м. фантазія, м. фантастичний;

м. комісаріят, м. секретаріят, см. директоріят;

д. альтернатива, д. льокомотива, л. негативний, м. директива, м. ініціатива, с. федеративний, с. позитивний;

по(е)зі(ї). Мораль і пра(во) не існ(ують) незмін(но), а тво(рять)ся невя(нно) під впли(вом) обстав(ин) жи(ття) пол(і)тич(ного), со(ція)ль(ного), а головни(ю) еко(ном)іч(ного). Христо(ва) віра, що при(й)шла до нас з Візант(ії), при(несла) з со(бою) нову (культ)ур(у), початки осві(ти) і за(соба) для неї, (христи)янське ду(ховен)ство заснувало пер(ші) шко(ли), взя(ло) в сво(ї) ру(ки) осві(ту) і зроби(ло)ся на до(вгі) часи мало(що) не монополіст(ом) пи(сьмен)ств(а). Вла(с)ник ко(ра)бля задержав (кора)бель ціл(ий) день на я(ко)рі, здалека від (остр)ова. Прилад, що слугу(є) до в(итво)р(юван)ня індукц(ійного) току, зветься індуктор(ом). Поста(ть) Лисенка в іст(ор)ію українсь(кого) наро(ду) ся(га)є дале(ко) поза сф(ер)у ви(ключ)но мис(те)ць(ки)х ін(тер)ес(ів).

IV. ПРИРОСТОК, ПОЧАТОК КОРЕНЯ І КІНЕЦЬ СЛОВА

Сприростковані слова скорочували ми досі так, що пропусками корінь, а наросток чи закінчення писали окремо над приростком, напр., від(родже)ння (див. 106.). Ті самі слова можемо скоротити ще іншим способом: до приростка з початком кореня дописуємо безпосередньо наросток чи закінчення, напр., відрод(д)ження. Цей другий спосіб, безперечно, вигідніший (слово можна написати відразу, не відриваючи руки) і докладніший (звичайно так скорочені слова можна відчитати без допомоги інших слів у реченні), зате скорочення першим способом (106.) швидші.

и · відродження, в · визволення, че · забезпечення,
 н · заворушення, ж · закінчення, л · застереження,
 ю · засідання, з · затвердження, з · звідомлення, з ·
 змагання, з · збурення, з · зближення, а · повідо-
 млення, а · поважання, а · посвячення, а · побачення,
 б · посідання, б · поразження, б · поведення, б ·
 б · положення, б · почування, б · поришення, б ·
 домагання, б · доповнення, б · доручення, б · опові-
 дання, б · обурення, а · освідомлення, б · напруження,
 р · враження, б · створіння, б · продовження, з ·

припущення, *У* - урядження, *З* - при звичаєння, *Ч* -
утворення, *Ш* - предложення, *Ж* - переслухання, *М* -
об'явлення, *С* - донесення, *Ц* - обурення і т. д.

В - видавництво, *Л* - виробництво, *Б* - безумство,
ЛБ - підбальство, *УБ* - учительство, *НБ* - начальство,
Н - нахабство;

У - вибранець, *В* - вигнанець, *В* - видавець, *В* - пі-
сланець, *В* - надавець;

З - зрадник, *С* - дорадник, *Л* - невільник, *З* - на-
ступник, *З* - відступник, *С* - підручник, *С* - поручник,
С - провідник;

Л - наявність, *Л* - нахабність, *У* - відпові-
дальність, *Л* - ошадність, *Л* - недбалість, *У* - забаб-
ливість, *У* - вродливість, *У* - прихильність, *У* - ввічли-
вість, *У* - присутність, *Б* - безпечність, *У* - уважність,
Б - безкарність, *Б* - безконечність, *У* - розсудливість,
Л - нескінченність, *У* - зручність і т. д.

С - почуття, *У* - надужиття; *У* - відгомін,
В - відповідь, *У* - зворот, *В* - переполюх, *С* - прово-
лока, *У* - подорож, *У* - роздоріжжя, *С* - поневірка, *С* -
відпочинок, *В* - подробиця, *В* - оповістка, *У* - усячина,
С - підвалини, *С* - оглядини, *У* - уродини, *М* - зай-
манщина і т. д.

М - відважний, -ого, -ому, -их, *М* - розваж-

1. *Вона була дуже красива і
 була дуже багата. Вона була
 дуже багата і дуже красива.
 Вона була дуже красива і
 дуже багата. Вона була
 дуже красива і дуже багата.*

Ч. На наш(их) оч(ах) вироста(ють) но(ві) кадри енер(гі)(й)-
 них, підприємч(ивих) та діло(вих) ку(п)ці(ів), множа(ть)ся
 но(ві) кра(м)ниці та мага(з)ини. В то(ргі)влі бува(ють)
 часто випадки, що ку(пе)ць му(сить) для забез(пече)ння
 своїх зобов'язань супроти св(о)го контрагент(а) злож(ити)
 якусь суму як кави(ю). Чуєш (гол)ос дзвона? Це (дзв)ін
 воскрес(ін)ня гомо(н)ить над кістк(ами) твоїх діт(ей). Дія(ль)-
 ність, оберис(ну) на заспо(коє)ння потреб, на(з)иваємо го-
 (спо)дарс(ькою). Треба призна(ти), що автор сумлі(н)о, ви-
 конав св(о)є за(вда)ння, пере(ї)шо(в)ши ко(рот)ко, але до-
 (кладно) цілу справу). По(чу)ття національ(ної) (ч)ести
 сьогодні заржа(ене) вище, ніж коли(не)будь бува(ло). Сьо-
 годні заля засі(да)нь має уро(ч)ист(ий) вигля(д). Ка(з)ки —
 ф(а)н(та)стич(ні) оповіда(ння), в як(их) ді(ї)с(ні)сть пере-
 мішана з чудес(ним) еле(ме)нт(ом). До пра(ці) в ко(мі)с(ії)
 запро(ше)но всіх уч(ених) краю. Праце(к) на(з)ивається де-
 яка витрата людськ(их) (сил, умо(вих) і фіз(ич)них), деяке
 напру(же)ння тіла, направле(не) до ося(гне)ня тієї чи ін-
 ш(ої) ц(і)лі. Кре(д)ито(вий) лист — це дуже вигі(дна)
 фо(р)ма банко(во)го кр(ед)ит(у) для ку(п)ці(ів), які відбува-
 (ють) далє(кі) подо(ро)жі, особ(ливо) до чуж(их) кра(їв) і не хо-
 ч(уть) воз(ити) з со(бою) більш(ої) гот(і)вки(н).

V. СКЛАДНІ СЛОВА

Складні слова скорочуємо звичайно так, що з двох частин, з яких складається слово, першу частину зазначаємо більш-менш докладно, другу скорочуємо (початком, кінцем або голосним кореня). Коли другу частину скорочуємо кінцем або голосним кореня, тоді пишемо її над першою частиною. Часом скорочуємо обидві частини.

д^б · діловодство, ш^б · благословення, бл^б · благословить,
 м^б · мовознавство, ук^б · українознавство, з^б · законодав-

мо́рський во́дний ве́стник. ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰

II. Після допо(в)і(ді) почалась ди(ску)сія над зако(но)про-
 ект(ом), і я зв'я(з)ку з деяки(ми) внесе(ними) поправк(ами) ви-
 (ни)кли завзя(ті) су(пере)чки, які тяглись біль(ш)и, ніж дві
 го(д)ин(и). Відкіля бер(уть)ся пні і як їх уживаємо до тво-
 (ре)ння но(вих) слів, того вч(ит)ь нау(ка) слово(т)воре(н)ня.
 Са(м)ості(й)н(им) наро(д)ом або наці(єю) на(э)зиває(ся) ниніш(ня)
 антро(по)географі(я) велику(ю) гру(пу) мо(д)ства, що має сво(ї)
 рід(ні) при(к)мет(и), які в'я(ж)уть її в одну(ю) цілість; це
 передовсім вла(сна) те(р)иторія, спіль(ні) питомі антро(по)-
 логіч(ні) (р)ис(и), спіль(на) мо(ва), спіль(ні) (і)сторич(ні)
 тра(ди)ці(ї), спіль(ні) (по)лі(т)ич(ні) нама(га)ння, спіль(на)
 пит(о)ма ку(ль)тура й (ку)льтур(ні) прагнення, сюди нале-
 (жать) також питомі етноло(г)іч(ні) (р)иси:

§ 19. Скорочування речень

При дуже швидких промовах часом і найвправнішому 122.
 стенографові не під силу записати всіх слів промовця.
 В таких випадках радить собі стенограф звичайно так, що
 пропускає цілі слова, які в реченні не мають великого значення,
 без яких речення можна зрозуміти. До таких слів належать
 передовсім: частка *не* (якщо перечення вже раз зазначене),
 частки *а*, *чи*, відносний і зворотний займенники, сполучники,
 прийменники. Сюди належать теж цілі звороти, які із змісту
 речення самі насуваються на думку і які можна зазначити
 рискою чи знаком рівняння (пор., 96., 97.).

Приклади¹⁾: *не (1) з (2) / не з (3) з (4) / не (5) з (6) / не (7) з (8) / не (9) з (10) / не (11) з (12) / не (13) з (14) / не (15) з (16) / не (17) з (18) / не (19) з (20) / не (21) з (22) / не (23) з (24) / не (25) з (26) / не (27) з (28) / не (29) з (30) / не (31) з (32) / не (33) з (34) / не (35) з (36) / не (37) з (38) / не (39) з (40) / не (41) з (42) / не (43) з (44) / не (45) з (46) / не (47) з (48) / не (49) з (50) / не (51) з (52) / не (53) з (54) / не (55) з (56) / не (57) з (58) / не (59) з (60) / не (61) з (62) / не (63) з (64) / не (65) з (66) / не (67) з (68) / не (69) з (70) / не (71) з (72) / не (73) з (74) / не (75) з (76) / не (77) з (78) / не (79) з (80) / не (81) з (82) / не (83) з (84) / не (85) з (86) / не (87) з (88) / не (89) з (90) / не (91) з (92) / не (93) з (94) / не (95) з (96) / не (97) з (98) / не (99) з (100)*

¹⁾ Слова, що їх можна б пропустити, зазначаємо в дужках. В практиці треба в цьому місці ставити кому або лишити вільне місце.

русская и др. дала 900. 8. 1878 г. 8. 1878 г.
и др. 1878 г. 8. 1878 г. 8. 1878 г.
и др. 1878 г. 8. 1878 г. 8. 1878 г.
и др. 1878 г. 8. 1878 г. 8. 1878 г.
и др. 1878 г. 8. 1878 г. 8. 1878 г.
и др. 1878 г. 8. 1878 г. 8. 1878 г.

Над могилою І. Франка
(Промова К. Левицького)

Ваша могила, І. Франку, виступає
як пам'ятник, який свідчить про
вашу велику працю і велику
жизнь, яку ви провели для
нашої Батьківщини. Ви були
одним з тих, хто вів нас до
свободи і до незалежності.

Ваша могила, І. Франку, виступає
як пам'ятник, який свідчить про
вашу велику працю і велику
жизнь, яку ви провели для
нашої Батьківщини. Ви були
одним з тих, хто вів нас до
свободи і до незалежності.

Ваша могила, І. Франку, виступає
як пам'ятник, який свідчить про
вашу велику працю і велику
жизнь, яку ви провели для
нашої Батьківщини.

Handwritten text in a cursive script, likely a letter or document, covering the top half of the page.

Handwritten text in a cursive script, continuing from the top section.

Боротьба кооперації з капіталізмом

Handwritten text in a cursive script, starting below the section header.

Handwritten text in a cursive script, continuing from the previous section.

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

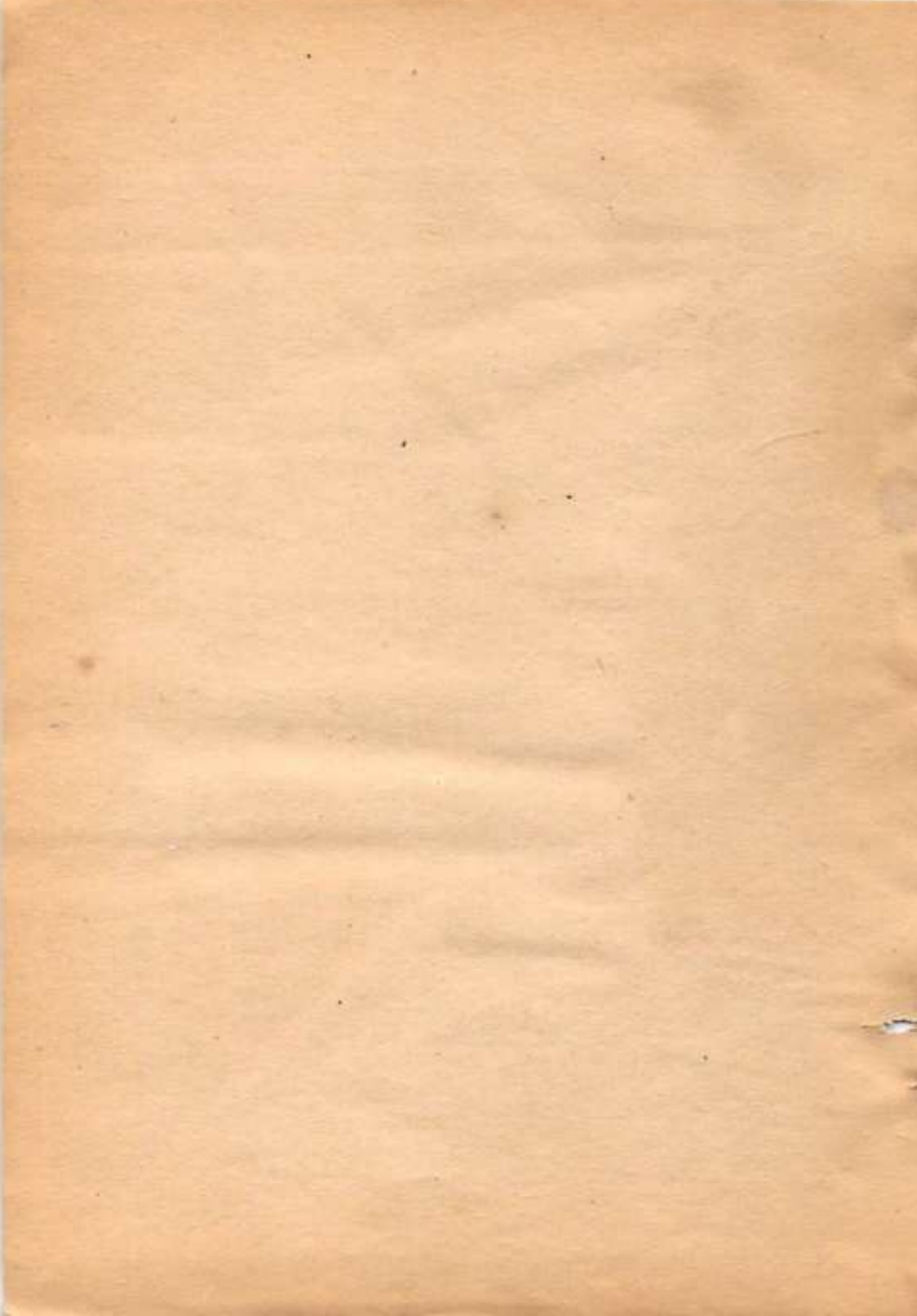
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..
... ..

Давте Алігієрі
(І. Франко)

... ..
... ..

З М І С Т

стор.

Вступ	3
-----------------	---

I. Записна стенографія

1. Стенографічні знаки. Слова з голосними е, и	5
2. Як зазначаємо голосні	8
3. Групи приголосних	11
4. Приросток і прийменник з	15
5. Голосний а	18
6. Голосний о	20
7. Голосний і	24
8. Голосний е, приголосний й	29
9. Голосний у	32
10. Приростки і прийменники	36
11. Наростки і закінчення	40
12. Значки. Абреніатури. Місяці і дні. Числівники	45
13. Розділові і математичні знаки	50
Додаток I. Читаймо в тиші!	51

II. Промовницька стенографія

14. Що таке логічні скорочення	57
15. Початкові скорочення	58
16. Кінцеві скорочення	60
17. Скорочення голосним кореня	63
18. Мішані скорочення	64
I. Приросток і кінець слова	65
II. Приросток і голосний кореня	70
III. Початок кореня і кінець слова	72
IV. Приросток, початок кореня і кінець слова	79
V. Складні слова	83
19. Скорочування речень	85
Додаток II. Читаймо і тиші!	88

